

UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
Adresa 13. jul, br. 2, 81000 Podgorica
Tel. 020/481-169, fax. 020/239-074
www.ucg.ac.me
politickenaue@t-com.me

Broj: 01-892/3
Podgorica, 06.09.2022. godine

**UNIVERZITET CRNE GORE
CENTAR ZA DOKTORSKE STUDIJE
S E N A T**

Predmet: Materijal za narednu Sjednicu Senata

Uvaženi,

U prilogu dostavljamo materijal za narednu sjednicu Centra za doktorske studije, odnosno Senata Univerziteta Crne Gore i to:

- Odluku Vijeća Fakulteta političkih nauka od 06.09.2022. godine,
- Obrazac D3 - Ocjena doktorske disertacije,
- Prateća dokumentacija za kandidatkinju mr Jovanu Davidović.

S poštovanjem,

DEKAN,

Prof. dr Milan Marković

Broj: 01-892/1
Podgorica, 06.09.2022. godine

Na osnovu člana 64 Statuta Univerziteta Crne Gore, člana 43 Pravila doktorskih studija od 16.11.2020. godine, Vijeće Fakulteta političkih nauka je na sjednici održanoj 06.09.2022. godine, donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu doktorske disertacije pod naslovom *Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodnih odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori*, kandidatkinje **mr Jovane Davidović**.

II

Predlaže se Senatu Univerziteta Crne Gore da prihvati doktorsku disertaciju pod naslovom *Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodnih odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori*, kandidatkinje **mr Jovane Davidović** i imenuje Komisiju za odbranu doktorske disertacije u sastavu:

- Prof. dr Dubravka Valić-Nedeljković, redovni profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu;
- Prof. dr Tanja Oblak-Črnič, redovni profesor Fakulteta za društvene vede Univerziteta u Ljubljani;
- Prof. dr Sonja Tomović-Šundić, redovni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore.

III

Izvještaj Komisije za ocjenu doktorske disertacije i odluku Vijeća Fakulteta dostaviti Centru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore, na dalju nadležnost.

IV

Mjesto, dan i čas odbrane doktorske disertacije biće utvrđen nakon sjednice Senata Univerziteta Crne Gore, nakon konsultacija članova Komisije i kandidata.

OBRAZLOŽENJE

Komisija za ocjenu doktorske disertacije pod naslovom *Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodnih odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori* kandidata **mr Jovane Davidović** je napisala Izvještaj, koji je Vijeće fakulteta razmatralo ba sjednici održanoj 06.09.2022. godine.

Nakon saznanja da su ispunjeni svi uslovi iz člana 43. Pravila doktorskih studija, Vijeće je odlučilo kao u izreci.

Dostavljeno:

- Centru za doktorske studije
- Senatu
- Imenovanom
- Članovima Komisije
- Službi za studentska pitanja
- a/a

DEKAN,
Prof. dr Mišan Marković

OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	mr Jovana Davidović
Fakultet	Fakultet političkih nauka
Studijski program	Političke nauke
Broj indeksa	1/18
MENTOR/MENTORI	
Prvi mentor	prof. dr Tanja Oblak-Črnič Fakulteta za društvene vede, Univerziteta u Ljubljani, Slovenija
KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE	
Prof. dr Dubravka Valić-Nedeljković	Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija
Prof. dr Tanja Oblak-Črnič	Fakulteta za društvene vede, Univerziteta u Ljubljani, Slovenija
Prof. dr Sonja Tomović-Šundić	Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora
Datum značajni za ocjenu doktorske disertacije	
Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dostavljen Biblioteci UCG	4.7.2022. godine
Javnost informisana (dnevne novine) da su Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dati na uvid	5.7.2022. godine
Sjednica Senata na kojoj je izvršeno imenovanje Komisije za ocjenu doktorske disertacije	31.5.2022. godine
Uvid javnosti	
U predviđenom roku za uvid javnosti bilo je primjedbi?	Nije bilo primjedbi
OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE	
<p>1. Pregled disertacije (bibliografski podaci o disertaciji i sažetak disertacije) Doktorska disertacija "Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodnih odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori" kandidatkinje mr Jovane Davidović napisana je u skladu sa uputstvom za oblikovanje doktorske disertacije predviđenim Pravilima doktorskih studija Univerziteta Crne Gore. Disertacija je napisana latiničnim pismom (Garamond, veličina fonta 12, prored 1,5) na crnogorskom jeziku, na A4 formatu. Pored naslovne stranice na crnogorskom i na engleskom jeziku, podataka o doktorantkinji i podataka o mentorki, rad sadrži prošireni rezime na četiri stranice i deset ključnih riječi, takode na crnogorskom i na engleskom jeziku. Osnovni tekst rada počinje uvodom, dok je tekst disertacije obima 252 stranice. Disertacija je sačinjena od uvoda, tri teorijska poglavlja, jednog poglavlja koje se odnosi na odabranu studiju slučaja, tri metodološka poglavlja, odnosno poglavlja analize i prezentacije rezultata istraživanja i zaključnog poglavlja. Na kraju rada navedena je literatura (31 stranica), četiri priloga (14 stranica), kao i biografija kandidatkinje. U cilju adekvatne prezentacije nalaza istraživanja, reprezentativnih medijskih primjera, kao i teorijskih zaključaka, disertacija sadrži 43 fotografije, 30 tabela, 18 grafikona, kao i jednu figuru. Svako teorijsko i jedan dio metodoloških poglavlja završava sažetkom, u kojem kandidatkinja sistematično i analitički sumira najznačajnije teze određenog dijela</p>	

disertacije, time omogućavajući čitaocu/teljki da prati tok istraživanja i razumije glavne ideje iznesene u svakom poglavlju.

U okviru devet poglavlja disertacije, kandidatkinja je teorijski i empirijski utemeljila temu doktorskog rada u skladu sa predefinisanim ciljevima i planom istraživanja. Teorijsko utemeljenje podrazumijeva konceptualizaciju osnovnih pojmova i koncepata, poput: privatnog patrijarhata, javnog patrijarhata, selektivnog abortusa, prenatalne polne selekcije, sociološkog pristupa rodu, interseksionalnosti, socio-kognitivnog pristupa medijskom diskursu, reproduktivnih tehnologija. Empirijsko utemeljenje se odnosi na metodološki validnu selekciju studije slučaja (Crna Gora) i njen prikaz u komparativnoj perspektivi, kao i na testiranje hipoteza zasnovanih na teorijskom okviru. Empirijskom analizom kandidatkinja je izvršila validaciju teorijski utemeljene pretpostavke o zastupljenosti privatnog u odnosu na javni patrijarhat u Crnoj Gori i veze između patrijarhata i preferencije ka polnoj selekciji.

Kvalitativnom socio-kognitivnom analizom diskursa, kandidatkinja je, kroz primjer selektivnog abortusa, ustanovila način na koji su rodni odnosi portretisani u medijskom diskursu, odnosno mehanizme preko kojih se privatni patrijarhat prenosi na javni diskurs.

U **uvodnom** poglavlju definisana je tema rada, identifikovani su osnovni pojmovi/koncepti, ciljevi rada, kao i struktura disertacije. U uvodnom dijelu kandidatkinja, upotrebom naučnih referenci, konceptualizuje selektivni abortus kao jednu od strategija polne selekcije kojom se eliminišu *ženski* fetusi. Takođe precizno navodi opšti cilj doktorske disertacije, a to je da utvrdi i istraži najvažnije dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori i ulogu medija u distribuciji, ojačavanju i suzbijanju patrijarhalnih uvjerenja, na primjeru selektivnog abortusa. U uvodu kandidatkinja, koristeći teorijski okvir, tvrdi da selektivni abortus ne predstavlja autonoman izbor i odraz reproduktivnih sloboda i nesmetanog korišćenja tehnoloških dostignuća, već rezultat stečenih društvenih praksi ukorijenjenih u patrijarhalnom sistemu vrijednosti, koji se oživljava u medijskom prostoru. Usmjeravanje istraživačkog fokusa ka uvjerenjima i akterima koji podstiču afirmaciju polne selekcije, predstavlja složen i istovremeno izrazito vrijedan naučni poduhvat. To je naročito jasno kada se pregledom statistike kredibilnih međunarodnih izvora, koje kandidatkinja citira u radu, (poput Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope, Evropske unije, Populacionog instituta Sjedinjenih Američkih Država), utvrdi da Crna Gora u kontinuitetu ima problem sa polnom selekcijom, odnosno da spada među 12 vodećih zemalja svijeta sa značajno narušenim odnosom polova na rođenju. Na neophodnost ovakvog istraživanja posebno upućuje vrlo mali broj međunarodnih i nacionalnih analiza koje tretiraju pitanje selektivnog abortusa u Crnoj Gori, kao i izostanak multidisciplinarnе studije o ovoj temi.

U **drugom** poglavlju "Portretisanje rodniх uloga – konceptualizacija i odnos ključnih faktora" kandidatkinja izlaže ključnu teorijsku perspektivu doktorske disertacije, koja je utemeljena u sociološkoj teoriji roda i komunikologiji. Prvo upućuje na važnost razlikovanja kategorija *pola* i *roda*, nakon čega predstavlja definiciju patrijarhata, kao sistema privatnih i javnih društvenih struktura i praksi u kojima su žene subordinirane. Govoreći o podjeli na privatnu i javnu sferu patrijarhata, u ovom poglavlju takođe dekonstruiše odnos medija i roda, uz tvrdnju da patrijarhalna uvjerenja o rodniм ulogama u velikoj mjeri zavise od medijskog diskursa, koji ih reprodukuje ili suzbija. Oslanjajući se na tezu da privatni patrijarhat ne postoji bez javne sfere, kandidatkinja precizira poziciju medija u patrijarhalnom sistemu, odnosno pruža uvid u teorijske perspektive o medijskom diskursu, gdje naglašava validnost socio-kognitivnog pristupa. Posebno je značajno to što kandidatkinja poglavlje završava figurom koja precizno prikazuje odnos između različitih teorijskih koncepata, mehanizme njihovog međusobnog uticaja i način na koji su povezani sa problemom selektivnog abortusa. Time se čitaocu/teljki jasno prikazuje teorijski koncept disertacije koji će biti empirijski testiran.

U cilju pojašnjenja odabira medija kao javnih aktera koji učestvuju u supresiji ili ojačavanju patrijarhata, kandidatkinja u **trećem** poglavlju - "Mediji – faktori stagnacije ili utemeljitelji promjene" pruža sistematičan teorijski pregled. Prvo identifikuje glavne funkcije medija, ističući važnost njihove društvene pozicije. Potom, kritičkim osvrtom na dostupnu literaturu, Davidović navodi da uprkos tome što se u teoriji često govori o

proaktivnoj ulozi medija - u istraživačkom, ali i u teorijskom okviru izostaju indikatori medijske proaktivnosti. U ovom poglavlju je zato kandidatkinja upotrebom teorijskog okvira, izdvojila *medijsku inicijativu i vrstu žanra* kao dva indikatora medijske proaktivnosti, koji će u metodološkom dijelu biti testirani. Time se ovim dijelom disertacije uloga medija precizno razlaže i svodi na nivo mjerljivog, što pokazuje sposobnost kandidatkinje da apstraktnim konceptima obezbijedi empirijsku validaciju.

Četvrto poglavlje "Selektivni abortus – određenje pojma" izlaže najrelevantnije teorijske diskusije o ovoj formi prenatalne polne selekcije. Ovaj dio disertacije dodatno ukazuje na potencijal kandidatkinje da obimnu, interdisciplinarnu i složenu literaturu o prenatalnoj polnoj selekciji, organizuje, selektuje i prikaže analitično. Treće poglavlje sadrži tri najvažnije debate o selektivnom abortusu: prva se odnosi na značaj reproduktivnih tehnologija, druga na globalne odgovore na selektivni abortus, dok je treća diskusija u vezi sa feminističkom kritikom selektivnog abortusa. U ovom poglavlju kandidatkinja, na bazi obimne literature, identifikuje glavne *pro et contra* argumente o polnoj selekciji. Potom, pozivajući se na najnovija istraživanja instrumenata i politika za eliminisanje polne selekcije, Davidović ukazuje na propust nadnacionalnih autoriteta da globalnim strategijama riješe vrlo specifične probleme na nacionalnim nivoima. To dodatno opravdava neophodnost nacionalnih analiza u zemljama koje imaju problem sa selektivnim abortusom. Posljednji segment poglavlja se odnosi na feminističku kritiku selektivnog abortusa, koja sadrži dva suprotstavljena stava – jedan zagovara dekriminalizaciju selektivnog abortusa, tretirajući ga kao odraz reproduktivnih sloboda.

U **petom** poglavlju – "Crna Gora – studija slučaja", Davidović pruža metodološki osnov za biranje primjera Crne Gore, kao reprezentativnog i validnog slučaja za istraživanje teme doktorske disertacije. Ovo poglavlje čine tri segmenta: kontekst selektivnog abortusa i polne selekcije u Crnoj Gori, kao i rodni i medijski kontekst. Poglavlje o Crnoj Gori je detaljan, organizovan i kritički prikaz rodnog i medijskog konteksta, što je preduslov za razumijevanje važnosti istraživanja teme doktorske disertacije u ovoj zemlji. Jedna od prednosti ovog poglavlja je što naučnoj javnosti na jednom mjestu pruža hronološki prikaz rodnog i medijskog ambijenta, ali i najnovije podatke o selektivnom abortusu u Crnoj Gori. Upotrebljavajući dostupne podatke, Davidović je u ovom poglavlju precizno prikazala diferencijalni natalitet, odnosno broj muške u odnosu na žensku novorođenčad na godišnjem nivou, time kreirajući formulu kojom je ustanovila najmanji broj nedostajućih žena usljed polne selekcije, od 2001. do 2020. godine. U ovom poglavlju kandidatkinja je prezentacijom rodnog i medijskog okvira dodatno opravdala naučnu potrebu za opsežnim analizama u domenu polne selekcije u Crnoj Gori.

Šesto poglavlje "Metodološki okvir doktorskog rada" sadrži centralna istraživačka pitanja, hipoteze, ciljeve, metode, kao i naučnu opravdanost rada. U ovom poglavlju Davidović ponavlja cilj doktorske disertacije, a to je da utvrdi i istraži najvažnije dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori i ulogu medija u distribuciji, ojačavanju i suzbijanju patrijarhalnih uvjerenja, na primjeru selektivnog abortusa.

Peto poglavlje takođe sadrži pregled metoda upotrijebljenih u radu, koje predstavljaju kombinaciju kvantitativne i kvalitativne metodologije. Kandidatkinja pojašnjava da za odabir primjera Crne Gore koristi metod konfirmacijske studije slučaja, čiji je cilj testiranje predefinisanih teorijskih pretpostavki na jednom slučaju.

Sedmo poglavlje "Rezultati anketnog istraživanja: dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori" predstavlja prvu empirijsku validaciju teorijskog okvira, u kojem Davidović utvrđuje zastupljenost različitih dimenzija patrijarhata u Crnoj Gori. Budući da je centralna tvrdnja doktorske disertacije da građani/ke dominantno podržavaju privatni patrijarhat, koji u velikoj mjeri posljedično oblikuje percepciju o poželjnosti djeteta specifičnog pola, ovo poglavlje je pokazalo vezu između patrijarhalnih uvjerenja i preferencije ka polnoj selekciji, time pružajući prvi metodološki dokaz o povezanosti patrijarhata i selektivnog abortusa u Crnoj Gori. U ovom poglavlju je kandidatkinja takođe predstavila analize u kojima patrijarhalna uvjerenja nisu u ulozi eksplanatorne varijable. U posljednjem dijelu ovog poglavlja Davidović je istražila i vrijednosne korelate patrijarhata, analizirajući način na koji su autoritarna, tradicionalistička i konzervativna orijentacija povezane sa privatnom dimenzijom patrijarhata.

Osmo poglavlje —*Medijsko portretisanje rodnih uloga: selektivni abortus u Crnoj Gori* se posljedično nadovezuje na analizu patrijarhata, budući da medijskim istraživanjem kandidatkinja utvrđuje u kojoj mjeri se na javni diskurs prenose stavovi o privatnom patrijarhatu i da li mediji rade na suzbijanju ili ojačavanju patrijarhalnih uvjerenja. U konačnom, zaključno poglavlje doktorskog rada sumira glavne nalaze istraživanja, nudi njihovu interpretaciju, kao i ograničenja doktorskog rada. U zaključnom dijelu disertacije Davidović je takođe formulisala konkretne preporuke koje su važne za edukativni i medijski sistem Crne Gore, a bazirane su na rezultatima doktorskog rada. Zaključni dio je pokazao koherentnost teorijskog i empirijskog okvira, konkretan naučni doprinos disertacije, ali i istraživački kapacitet doktorantkinje koji se dodatno ogleda u samostalnoj sposobnosti da prepozna i ukaže na ograničenja sopstvenog rada, koja su osnova za buduća istraživanja.

Disertacija mr Jovane Davidović sadrži četiri priloga i to: Upitnik za anketno istraživanje (Prilog 1), Kodni protokol za medije (Prilog 2), Kodni protokol za komentare (Prilog 3), Primjer tabele sa faktografskim potpisima (Prilog 4).

2. Vrednovanje disertacije

2.1. Problem (navesti neriješena i kontraverzna mišljenja o istraživačkom problemu i

dosadašnjim pokušajima rješavanja problema, rješenja do kojih su došli drugi autori, ocjenu osnove disertacije u skladu sa radovima i istraživanjima kandidata i način njihove veze sa samom disertacijom)

Na važnost, složenost i vrijednost istraživanja patrijarhalnih dimenzija u Crnoj Gori, te uloge medija u njihovoj transmisiji na primjeru selektivnog abortusa, dodatno upućuju tri elementa:

Prvo, dosadašnji pokušaji da se objasni preferencija za polnom selekcijom su koncept patrijarhata uglavnom tretirali teorijski, bez obimne empirijske validacije. Značajno manje akademske pažnje je posvećeno analiziranju samih patrijarhalnih uvjerenja, kao i akterima koji posreduju u njihovom razvijanju ili ograničavanju. U ovoj doktorskoj disertaciji kandidatkinja je ispunila pomenutu akademsku prazninu istraživanjem sociološke i medijske dimenzije patrijarhalnih uvjerenja. Naime, literatura koja se bavi analizama patrijarhata, ovaj društveni koncept dominantno posmatra kao nepromjenjivu kategoriju u odnosu na generalno negativne stavove o ženama (Hunnicut 2009), kao i porodično nasilje (Tjaden i Thoennes 2000). Patrijarhat je prihvaćen kao uzrok, ali su vrlo ograničene studije koje istražuju prirodu patrijarhalnih uvjerenja, kao i faktore koji doprinose njihovom osnaživanju ili suzbijanju (Crittenden i Wright 2012). S obzirom na to da je patrijarhat prilično kompleksan i široko rasprostranjen sistem društvenih praksi, neophodno je pružiti uvid u različite patrijarhalne dimenzije i utvrditi njihove karakteristike i zastupljenost. Zato se u ovoj doktorskoj disertaciji posebno testiraju efekti privatne i javne dimenzije patrijarhata. Razumijevanje selektivnog abortusa, kao posljedice patrijarhalnog djelovanja nije moguće bez analize samog patrijarhata. Stoga, nametnuta je naučna potreba za dopunjavanjem rodno-orijentisanih analiza eksplanatornim i posredujućim varijablama koje dovode do rodne neravnopravnosti, odnosno detaljnijom analizom uzroka — patrijarhata, kao sociološkog konstrukta, čije su posljedice u značajnoj mjeri posredovane medijskim uticajem.

Drugo, na međunarodnom, regionalnom i nacionalnom nivou, prema našim najboljim saznanjima, ne postoje multidisciplinarne studije slučaja koje adresiraju problem selektivnog abortusa u Crnoj Gori, uprkos tome što se ova zemlja u kontinuitetu ističe kao jedna od vodećih država Jugoistočne Evrope u polnom disbalansu na rođenju (UNFPA 2011; UNFPA 2012; Chao et al. 2019; Guilmo et al. 2020; Chao et al. 2021). Ta činjenica čini istraživački proces kompleksnijim, ali i dodatno ukazuje na neophodnost i vrijednost ovog doktorskog rada. Postojeće analize i osvrti na selektivni abortus (Brković 2021; Kiščenko 2021), nisu multidisciplinarnog tipa i ne sadrže istraživanja sa mogućnošću generalizacije rezultata.

Nadalje, kada je riječ o medijskoj analizi, rodno-orijentisana istraživanja medija postoje u Crnoj Gori i ukazuju na neadekvatan medijski tretman ženskog rodno identiteta (Pejović 2019; Pejović 2016; Rosić-Ilić et al. 2015; Striković i Nelević 2013).

kvalitativnih metoda:

1) Konfirmacijska studija slučaja je metod selekcije slučajeva koji podrazumijeva testiranje unaprijed definisanih teorijskih pretpostavki na jednom slučaju (Lijphart 1971, 692). Takođe, doktorska disertacija je uključila dostupne rodne indikatore u komparativnom kontekstu, kako bi pretpostavljenu važnost patrijarhata i slučaj Crne Gore pozicionirala na adekvatan način.

2) Metoda anketnog istraživanja na uzorku reprezentativnom za Crnu Goru, korišćena je za prvo istraživačko pitanje, odnosno testiranje hipoteze o zastupljenosti različitih patrijarhalnih dimenzija u Crnoj Gori. Kandidatkinja je valjano opravdala odabir pomenute metode budući da je anketa prikladna za velike uzorke i ima izraženu metodološku prednost generalizacije rezultata, odnosno dobru eksternu validnost. Za potrebe doktorske disertacije urađeno je anketno istraživanje na uzorku od 1000 ispitanika/ca, na nivou Crne Gore. Kandidatkinja je konstruisala upitnik za anketno istraživanje, sačinjen od 37 pitanja (Prilog 1 doktorske disertacije), razloženih na specifične indikatore. Anketiranje je izvršeno uživo, odnosno metodom face-to-face. Indikatori zastupljeni u anketi, produkt su operacionalizacije koja je bazirana na teorijskom okviru. Patrijarhalna uvjerenja su operacionalizovana upotrebom skale koju čini 15 stavki, a preuzeta je iz istraživanja (Yoon et al. 2015) zasnovanog na inicijalnoj teoriji patrijarhata Silvije Volbi (1990), koju kandidatkinja koristi u radu. Skala sadrži 15 stavki koje mjere dimenzije patrijarhata u privatnom životu, kao i javnu dimenziju patrijarhata. Osim pitanja o patrijarhatu, anketa sadrži novoformulisane stavke o selektivnom abortusu, odnosno preferenciji ka polnoj selekciji, teorijski utemeljene indikatore o različitim vrijednosnim orijentacijama (autoritarnost, konzervativizam, tradicionalizam), demografski set i pitanja koja se odnose na opštu procjenu društvenog stanja u Crnoj Gori.

Kandidatkinja je, u postupku istraživanja, sprovela sve neophodne statističke provjere i pokazala zavidan nivo poznavanja kvantitativne metodologije i statističke obrade podataka. U postupku analize, koristila je konfirmatornu faktorsku analizu, linearnu regresiju, kros-tabulacije, kao i korelacione analize. Na ozbiljnost sprovedenih istraživanja, naročito upućuju provjere statističkih modela koje su detaljno opisane u disertaciji, čime se obezbjeđuje visoka pouzdanost dobijenih rezultata. Svaka statistička analiza je pažljivo odabrana i argumentovana u kontekstu nedostataka i prednosti, stoga je kandidatkinja u potpunosti koristila metodologiju primjerenu istraživačkom pitanju i hipotezi.

3) Kvantitativna analiza sadržaja i socio-kognitivna analiza diskursa, upotrijebljene su u cilju odgovora na drugo i treće istraživačko pitanje i testiranje pratećih hipoteza. Analiza medijskog sadržaja obavljena je na reprezentativnom sedmogodišnjem uzorku od 285 komentara i 245 medijskih objava u štampanim, elektronskim i onlajn medijima u Crnoj Gori, u periodu od 2012. do kraja 2019. godine. Kandidatkinja je valjano argumentovala period analize, naglašivši da je 2012. godine Populacioni fond Ujedinjenih nacija prvi put reagovao u vezi sa disbalansom muške i ženske novorođenčadi u Crnoj Gori (UNFPA 2012). Uzorak je uključivao ukupno 11 medija u Crnoj Gori, od čega četiri televizije, četiri štampana medija i tri portala. Uočavajući važnost načina uzorkovanja za reprezentativnost rezultata, kandidatkinja u radu objašnjava da su specifični mediji odabrani na osnovu dostupnih podataka o tiražu, odnosno o gledanosti/čitanosti. Analiza medijskog diskursa obavljena je na osnovu dva kodna protokola (Prilog 2 i Prilog 3 u disertaciji), sačinjenih od 48 kategorija. Odabir medijskih objava je izvršen tzv. press clipping-om, odnosno usmjerenom pretragom medijskog korpusa uz pomoć ključnih riječi: selektivni abortus, neželjena. Kao i u kontekstu anketnog istraživanja, odabir kvantitativne i socio-kognitivne kvalitativne analize diskursa, naučno i metodološki je opravdan. Pomenute metode su nedvosmisleno najprikladnije za odgovaranje na drugo i treće istraživačko pitanje i testiranje pratećih hipoteza.

4) Dubinski intervju – metoda polustrukturiranog dubinskog intervjua je izvršena kao kvalitativna dopuna anketnog i medijskog istraživanja. Dubinski intervjui su urađeni sa predsjednicom Centra za ženska prava u Crnoj Gori, Majom Raičević, kao i sa

Međutim, u Crnoj Gori do sada nije urađeno istraživanje medijskog diskursa u kontekstu selektivnog abortusa, dok postojeće analize nisu identifikovale diskursne strategije koje se koriste u medijskom prostoru, kako u zvaničnom medijskom tekstu, tako i u komentarima. Diskursne strategije su neophodne u analizi medijskog materijala jer otkrivaju patrijarhalne dimenzije koje dominiraju u jeziku. Diskursne strategije na implicitnom nivou šalju poruke koje utiču na formiranje stava o određenom pitanju od javnog interesa, a da medijski auditorijum toga nije svjestan te su stoga one i veoma učinkovite jer medijski korisnici ne razvijaju mehanizme "odbrane" prema diskursnim strategijama, najčešće ih i ne prepoznaju kao mizogine. Osim pomenutih činjenica, na važnost medijskog istraživanja u doktorskoj disertaciji, naročito ukazuju kontinuirane preporuke međunarodnih tijela, poput Komiteta Ujedinjenih nacija za suzbijanje diskriminacije nad ženama (CEDAW), koji upućuje na rodnu senzitivizaciju crnogorskih medija, kao i na adekvatno praćenje upotrebe rodno-ravnopravnog jezika (CEDAW 2017, 5). U svom posljednjem izvještaju o Crnoj Gori, CEDAW vidi medije kao jedne od ključnih aktera koji bi trebalo da utiču na rodnu ravnopravnost i to naročito u domenu selektivnog abortusa (CEDAW 2021, 8). U najnovijem Monitoringu za medijski pluralizam (2021) konstatovano je da je ženama u Crnoj Gori ograničen pristup medijima (Vuković i Brkić 2021, 9), dok Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost (2021-2025) naglašava da se u Crnoj Gori „ne vrši redovan monitoring programa javnih servisa i komercijalnih medija iz ugla moguće diskriminacije po osnovu pola i roda” i da mediji nerijetko doprinose „umnožavanju rodni i drugih stereotipa, najviše usljed pada profesionalnih standarda, odustva adekvatne regulacije i samoregulacije, kao i nedovoljnog znanja o rodnoj ravnopravnosti”. Stoga, medijska analiza koju je uradila kandidatkinja predstavlja jasan doprinos ne samo naučnoj, već i medijskoj zajednici čije se izvještavanje o rodnoj problematici može značajno unaprijediti praćenjem preporuka koje je Davidović formulisala, a time će se doprinijeti i formiranju kritičkog mišljenja i jasnih stavova o selektivnom abortusu kao o kontroverznoj temi od javnog interesa.

Treće, statistika o selektivnom abortusu, na međunarodnom i nacionalnom nivou, ima metodološka ograničenja, što je zahtijevalo dodatni istraživački napor da bi se došlo do preciznih i uporedivih podataka. Naime, selektivni abortus nije praksa koja se može direktno opservirati, već se stopa eliminisanja ženskih fetusa računa na osnovu odstupanja od normalnog promjera između novorođene muške i ženske djece (100 djevojčica na 102-104 dječaka, UNFPA 2011). Kandidatkinja je, stoga, konsultujući brojne međunarodne i nacionalne izvore na jednom mjestu predstavila uporedivu longitudinalnu statistiku o polnom disbalansu u Crnoj Gori. U zvaničnim institucionalnim podacima Zavoda za statistiku Crne Gore, ne postoji procjena žena koje nisu rođene u Crnoj Gori, usljed polnog disbalansa motivisanog polnom selekcijom. Sa druge strane, pojedine nevladine organizacije koje se bave rodnom pitanjima, kao i zdravstvene institucije u Crnoj Gori, objavljivale su svoje procjene. Kandidatkinja je na osnovu zvaničnih dostupnih podataka o diferencijalnom natalitetu, sačinila formulu prema kojoj je ustanovljena minimalna prosječna brojka od 3461 žene koja nedostaje Crnoj Gori usljed prenatalne polne selekcije, od 2001. do 2020. godine. Pažljivom i kontrolisanom selekcijom i analizom podataka, kandidatkinja je postavila koherentnu, provjerljivu i sistematičnu osnovu za buduće analize polnog disbalansa na rođenju u Crnoj Gori.

Tokom istraživačkog rada na doktorskoj disertaciji, kandidatkinja je sprovela nekoliko aktivnosti koje su u direktnoj vezi sa osnovama disertacije, a koje su unaprijedile njen naučni kapacitet. Dio rezultata dokorskog rada objavljen je u časopisu Q1 kategorije, indeksiranom na SSCI listi - Feminist Media Studies, (Taylor&Francis). Objava u pomenutom časopisu, koji se sa faktorom uticaja (impact factor) od 2.922, svrstava u 25% najcitiranijih časopisa u oblasti komunikacije, dodatna je potvrda vrijednosti disertacije i njenog kapaciteta da doprinese međunarodnoj naučnoj javnosti. Kandidatkinja je publikacijom "My Dear Unwanted: Sex-selective Abortion and Media Discourse in Montenegro", objavila dio medijske analize doktorske disertacije, koji se odnosi na osmo poglavlje disertacije. U radu je predstavljena kvantitativna

analiza sadržaja, kao i kvalitativna socio-kognitivna analiza diskursa, u kojoj je autorka istraživala efekte mišljenja, emocija i metafora u medijskom diskursu. U radu je identifikovano 16 diskursnih strategija, od kojih je osam novoformulisanih. U zaključnom dijelu rada, na kojem se bazira jedan segment zaključka same disertacije, Davidović naglašava da je medijska publika demonstrirala nepotpuno razumijevanje polne selekcije i njene patrijarhalne pozadine, te da nedostatak analitičkog medijskog izvještavanja dovodi do dugoročnog gubitka društvenog interesa za rješavanje problema selektivnog abortusa.

Preliminarni rezultati doktorskog istraživanja su takode predstavljani na dvjema prezentacijama, u sklopu istraživačkih boravaka koje je kandidatkinja realizovala. Tokom tromjesečnog boravka u Centru za medije, istraživanje i društvo na Centralno-evropskom univerzitetu u Budimpešti, doktorantkinja je održala prezentaciju "My Dear Unwanted: Sex-selective Abortion in Montenegro", na kojoj je međunarodnoj naučnoj zajednici predstavila teorijski okvir, ciljeve i preliminarne nalaze medijske analize. U 2021. godini, tokom četvromjesečnog boravka na Odsjeku za komunikacije Univerziteta Pompeu Fabra u Barseloni, kandidatkinja je internacionalnoj akademskoj zajednici predstavila nalaze sedmog poglavlja disertacije, koji se odnose na istraživanje različitih patrijarhalnih dimenzija u Crnoj Gori.

2.2. Ciljevi i hipoteze disertacije

Opšti cilj doktorske disertacije je da utvrdi i istraži najvažnije dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori i ulogu medija u distribuciji, ojačavanju i suzbijanju patrijarhalnih uvjerenja, na primjeru selektivnog abortusa.

Pojedinačni ciljevi, bazirani na pomenutom opštem cilju, jesu:

- Ispitivanje najzastupljenijih dimenzija patrijarhata u Crnoj Gori, u kontekstu selektivnog abortusa;
- Ispitivanje medijskog izvještavanja o patrijarhalnim obrascima ponašanja, poput selektivnog abortusa, u Crnoj Gori;
- Ispitivanje vrste diskursnih strategija koje su dominantne u medijskom diskursu;
- Utvrđivanje načina na koji se različite patrijarhalne dimenzije prenose na medijski diskurs.

Na bazi pomenutih ciljeva, formulisana su sljedeća istraživačka pitanja i prateće hipoteze, koje su utemeljene u teorijskom okviru doktorske disertacije:

1. Koje patrijarhalne dimenzije dominiraju u Crnoj Gori?

H1: Dimenzije patrijarhata u privatnoj sferi (urođena inferiornost žene i rodne uloge u privatnom životu) dominiraju nad dimenzijama patrijarhata u javnoj sferi (institucionalna moć muške populacije).

2. Kako mediji, u Crnoj Gori, izvještavaju o patrijarhalnim obrascima ponašanja, poput selektivnog abortusa?

H2: Mediji pokazuju diskontinuitet u interesu za istraživanje selektivnog abortusa.

H3: Medijske objave o selektivnom abortusu dominantno motivišu aktuelni događaji političkih ili

nevladinih organizacija, u poređenju sa medijski iniciranim objavama.

H4: Faktografski žanrovi dominiraju u odnosu na analitičke žanrove.

3. Koje diskursne strategije dominiraju u medijskom prostoru Crne Gore?

H5: Medijskim diskursom dominira strategija naturalizacije ženskih identiteta koja

posljedice selektivnog abortusa tumači kroz reproduksijsku funkciju žene, u poređenju sa drugim diskursnim

strategijama. Medijskim diskursom time dominira dimenzija patrijarhata u privatnoj sferi koja se

odnosi na rodne uloge u privatnom životu.

2.3. Bitne metode koje su primijenjene u disertaciji i njihovu primjerenost. Ako je primijenjena nova ili dopunjena metoda, opišite šta je novo

S obzirom na teorijsku perspektivu doktorske disertacije koja je poslužila kao osnov za izvođenje istraživačkih pitanja i hipoteza, rad sadrži kombinaciju kvantitativnih i

predstavnicom marketinške agencije McCann u Crnoj Gori, Sandrom Vujović, koje su idejno i vizuelno kreirale i sprovele kampanju "Neželjena" u Crnoj Gori, u cilju suzbijanja prakse selektivnog abortusa. Uključivanje metode dubinskog intervjua u već izrazito razvijen metodološki okvir disertacije, potvrđuje temeljitost u pristupu kandidatkinje i važnost istraživanja kompleksne teme disertacije iz više različitih uglova. Djelovi dubinskog intervjua su korišćeni u interpretaciji rodnog konteksta u Crnoj Gori, kao i rezultata anketnog i medijskog istraživanja.

2.4. Rezultati disertacije i njihovo tumačenje

Rezultati doktorske disertacije su predstavljeni jasno i precizno, sa prikladnim vizuelnim rješenjima, dok je njihova interpretacija koherentna i logično povezana sa teorijskim okvirom. Rezultati anketnog istraživanja su najčešće prikazani tabelama i grafikonima, dok se u medijskoj analizi dodatno pojavljuju fotografije koje sadrže autentične i reprezentativne primjere medijskog diskursa.

Kandidatkinja je prethodno izložene hipoteze testirala gore navedenim metodama, te došla do sljedećih rezultata:

Prva hipoteza je u potpunosti potvrđena – kandidatkinja je utvrdila da u analiziranom uzorku anketnog istraživanja reprezentativnom za Crnu Goru, podrška privatnoj subordinaciji žena dominira nad odobravanjem javnog patrijarhata. Istraživanje je pokazalo da svaki drugi građanin/ka snažno podržava uvjerenja o privatnom patrijarhatu (51,48%), dok je u prosjeku svaki peti saglasan/a sa javnim patrijarhatom (23,01%). U disertaciji je kandidatkinja dokazala da se u domenu privatnog patrijarhata žena aktivno redukuje na reproduksijsku funkciju - 49,05% ispitanika tvrdi da se žena kao ličnost najbolje ostvaruje kroz ulogu majke, a više od dvije trećine uzorka smatra da „žene treba više da radaju da bi mi opstali kao nacija”.

Ova doktorska disertacija takođe pruža prvu metodološku potvrdu da je odluka o selektivnom abortusu motivisana patrijarhalnim uvjerenjima. Istraživanje je pokazalo da pojedinci koji u velikoj mjeri podržavaju patrijarhat kao sistem multidimenzionalne podređenosti žena u odnosu na muškarce, istovremeno imaju i veću tendenciju da podržavaju polnu selekciju, u slučaju da u porodici nema muške djece. Kandidatkinja je takođe došla do bitnog nalaza da je faktor edukacije negativno povezan sa preferencijama ka polnoj selekciji i to valjano interpretirala kao dobru osnovu za sistemsko djelovanje u prevenciji selektivnih abortusa i kreiranju ravnopravnog rodnog konteksta u Crnoj Gori.

Izrazito važan rezultat disertacije je podatak da svaki peti građanin/ka Crne Gore (21,97%) podržava odabir pola u porodicama u kojima nema muške djece.

Povezanost percepcije o rodnim ulogama i preferencije ka polnoj selekciji, potvrđena je dodatnim ukrštanjem podataka, kojim je kandidatkinja ustanovila da je za 87,35% ispitanika, koji podržavaju polnu selekciju, važno da imaju muško dijete u porodici. Istovremeno, iako svaki drugi građanin/ka vjeruje da abortus treba u potpunosti zabraniti (51,42%), 16,19% njih toleriše prekid trudnoće u slučaju polne selekcije, odnosno podržava selektivni abortus u porodicama u kojima nema muške djece.

Važan segment dokorskog istraživanja čine i dodatne statističke analize koje je kandidatkinja sprovela, u cilju detaljnijeg razumijevanja kompleksnog koncepta patrijarhata. Nalazi dokorskog rada pokazali su da autoritarna orijentacija najintenzivnije korelira sa privatnim patrijarhatom ($r=0.7, p<0.01$), potom tradicionalizam ($r=0.64, p<0.01$) i konzervativizam ($r=0.45, p<0.01$). Time doktorska disertacija doprinosi potpunijem razumijevanju privatnog patrijarhata, kao dimenzije koja dominira u uzorku građana/ki Crne Gore. U kontekstu povezanosti autoritarnih stavova i uvjerenja o privatnom patrijarhatu, kandidatkinja je utvrdila da se dvije vrijednosne orijentacije najviše poklapaju u domenu vaspitavanja i usmjeravanja mladih ljudi, budući da autoritarnost zagovara sugestibilnost i submisivnost u odrastanju mladih, a patrijarhat nameće mušku rodnu ulogu kao centralnu i ženu svodi na reproduksijsku funkciju.

Druga hipoteza o diskontinuitetu u medijskom interesu za izvještavanje o polnoj selekciji u Crnoj Gori je takođe potvrđena. Istraživanje je pokazalo da je najveće interesovanje medija zabilježeno u 2017. godini, kada je realizovana kampanja

Neželjena. Analiza diskursa je pokazala da je 23,96% objava iz istraživačkog korpusa bilo samo posredno povezano sa selektivnim abortusom. To zapravo znači da je u prosjeku u svakoj petoj medijskoj objavi tema selektivnog abortusa marginalizovana, odnosno ne nalazi se u naslovu/nadnaslovu/najavi priče, nije povod razgovora/izvještavanja, a ukoliko je i spomenuta - radi se o spontanoj inicijativi subjekta informacije, a ne novinara/ke. Kandidatkinja napominje da je zastupljenost diskursne strategije inferiornosti teme u značajnoj mjeri, još jedan indikator neadekvatnog prepoznavanja važnosti selektivnog abortusa u javnom diskursu. U periodu od sedam godina, koliko obuhvata vremenski okvir uzorkovanja teze, petina od 245 medijskih informacija indirektno je obrađivala selektivni abortus.

Analizom je takođe potvrđena treća hipoteza – u disertaciji je utvrđeno da je procenat medijski iniciranih objava najmanji (23,58%), odnosno da je izvještavanje o selektivnom abortusu uglavnom motivisano djelovanjem nevladinih organizacija (58,01%) i političkih struktura (18,39%). Nezadovoljavajući nivo medijske inicijative odgovara i žanrovskim karakteristikama korpusa, budući da 77,44% objava pripada faktografskom žanru. Kandidatkinja je ukrštanjem podataka takođe ustanovila da 86,95% priča koje su pokrenuli mediji su bile analitičke, dok 94,15% informacija čiji su povod nametnuli spoljni akteri, karakteriše upotreba faktografskih žanrova. S obzirom na to da više od dvije trećine informacija u korpusu pripada faktografskom žanru, četvrta hipoteza je takođe potvrđena.

Važan doprinos ove doktorske disertacije ogleda se u upotrebi povoda i žanra u konstrukciji i diferencijaciji diskursnih strategija. Kandidatkinja napominje da faktografsku diskursnu strategiju karakteriše izostanak analitičkih žanrova i medijske inicijative, za razliku od strategije direktne podrške u kojoj je dominantan analitički pristup i medijski inicirane objave.

Peta hipoteza o dominantnoj upotrebi diskursne strategije naturalizacije ženskog identiteta, kojom se žena ograničava na fizičku dimenziju i reproduktivnu funkciju djelimično je potvrđena. Doktorantkinja je u kvantitativnom smislu ustanovila da je strategija naturalizacije osma (od ukupno 11 diskursnih strategija) po zastupljenosti u jeziku novinara/ki, a druga u diskursu auditorijuma.

Međutim, doktorantkinja je kvalitativnom analizom takođe utvrdila da medijski diskurs reprodukuje dimenzije patrijarhata u privatnoj sferi, budući da pojedinačni primjeri odražavaju prenos patrijarhalnih obrazaca na javni diskurs. Kandidatkinja napominje da se prisustvo privatnog patrijarhata u medijskom diskursu ogleda u insistiranju na izostanku reproduktivnih žena kao na glavnoj posljedici selektivnih abortusa, te na fizičkom aspektu ličnosti, koji je vidljiv u benevolentnom seksizmu.

Važan i ilustrativan nalaz disertacije, koji pomaže interpretaciji rezultata, predstavlja podatak da informacije o selektivnom abortusu najčešće prikazuju depersonalizovanu trudnicu. Nadalje, rodno senzitivni jezik koji je zakonska obaveza u medijima u Crnoj Gori, nedosljedno je primjenjivan. Kandidatkinja je taj nalaz valjano protumačila kao proces kojim se diskurzivno identitet žene čini nevidljivim i utapa u muške rodne uloge. Analiza je takođe pokazala da je novinarska upotreba mišljenja, emotivnih riječi i metafora rijetko bila proaktivna, te da auditorijum dominantno osuđuje praksu selektivnog abortusa, ali svaki peti komentar u strategiji osude, krivicu za polnu selekciju nalazi u ženi.

Rezultati doktorske disertacije, koji su u samoj tezi interpretirani detaljno, obimno i pažljivo, ukazuju na vrijednost samog istraživanja. Dobijeni podaci postavljaju teorijsku i empirijsku osnovu za buduće analize problema selektivnog abortusa i rodne problematike na nacionalnom i na međunarodnom nivou jer teorijski i empirijski koncepti uspostavljeni u ovoj disertaciji imaju širu primjenjivost. Rezultati dokorskog rada su u velikoj mjeri pojasnili kompleksnu pozadinu polne selekcije u Crnoj Gori, multidimenzionalnu prirodu patrijarhata i medijatorsku ulogu medija. Upotrijebljeni indikatori u anketnoj i medijskoj analizi su precizno razvijeni i mogu biti testirani i na drugim slučajevima. Stoga, teorijsko-empirijski okvir ove disertacije je primjer kako studija slučaja može poslužiti za generalizaciju rezultata i proširenje

postojećih teorijskih saznanja.

2.5. Zaključci (usaglašenost sa rezultatima i logično izvedeno tumačenje)

Zaključci disertacije su izneseni sistematično, logično su protumačeni i u potpunosti su kompatibilni sa rezultatima, hipotezama i prethodno definisanim ciljevima disertacije. Zaključak u radu kandidatkinje Davidović organizovan je na dva načina. Prvi dio zaključka interpretira nalaze svake hipoteze pojedinačno, dok drugi dio sadrži implikacije doktorskog rada, novoformulisane preporuke, kao i njegova ograničenja.

U zaključnom dijelu doktorskog rada kandidatkinja naglašava tri implikacije doktorskog rada. Prva se odnosi na ustanovljeni zaključak da je rodna problematika na nivou percepcije u velikoj mjeri marginalizovana. Kandidatkinja napominje da je Crna Gora u domenu rodne ravnopravnosti u kontinuiranom raskoraku između formalno-pravnih i suštinskih promjena, odnosno da izostanak sistemskog pristupa rodnoj problematici rezultira opstankom devijantnih posljedica patrijarhata. Doktorska disertacija kandidatkinje Davidović je pružila jedan od odgovora na pitanje zbog čega postoji nesklad između usaglašavanja regulacije sa evropskim standardima i stvarnim stanjem u domenu rodne ravnopravnosti. Kandidatkinja napominje da zanemarivanje značaja privatne sfere u sistemskom odgovoru na patrijarhat, osim što dovodi do izolacije žena, pomaže latentnom opstajanju raznih formi privatnog patrijarhata.

Druga implikacija je u vezi sa zabilježenim efektom edukacije na stavove o polnoj selekciji, što doktorantkinja interpretira kao mogućnost za sistemsko modifikovanje patrijarhalnih uvjerenja. Naglašavajući da je edukativni sistem jedan od centralnih mehanizama preko kojih je neophodno uticati na rodnu osviješćenost građana/ki, kandidatkinja je u ovom dijelu formulisala devet sistemskih preporuka koje se odnose na prevenciju polne selekcije i na postizanje rodno-ravnopravnog edukativnog sistema.

Treća implikacija doktorskog rada vezana je za transmisiju privatnog patrijarhata na javni diskurs. Kandidatkinja tvrdi da kombinacija pasivnog medijskog pristupa, diskursa naturalizacije i osude, može da učvrsti već postojeću stigmu o selektivnom abortusu, te da je medijska publika analizirana u ovom radu demonstrirala nedovoljno razumijevanje polne selekcije i njene patrijarhalne pozadine. Budući da je disertacijom uspostavljena socio-kognitivna veza između medija i njihove publike, odnosno od diskursnih strategija medija je zavisio kognitivni odgovor publike, kandidatkinja je formulisala 17 preporuka koje se odnose na medijski sistem i na unapređenje njihovog izvještavanja o rodnoj problematici. Preporuke su bazirane na nalazima doktorske disertacije i fokusiraju se na različite segmente novinarskog izvještavanja – od jezika do autorstva.

Zaključni dio disertacije, osim što čitaocu/teljki pruža koherentan prikaz glavnih nalaza istraživanja, jasno ukazuje na naučni doprinos disertacije. Zaključak je argumentovan, potkrijepljen rezultatima, kritički nastrojen, ali istovremeno i proaktivan, budući da sadrži više od 20 smjernica koje su po svom sadržaju prilagođene specifičnostima slučaja Crne Gore, ali mogu imati i širu primjenjivost.

3. Konačna ocjena disertacije

3.1. Usaglašenost sa obrazloženjem teme

Doktorska disertacija mr Jovane Davidović je u potpunosti usaglašena sa temom predloženom i prihvaćenom od Senata Univerziteta Crne Gore 10. jula 2020. godine. Kandidatkinja je uspješno odgovorila na sva definisana istraživačka pitanja i primjerenom metodologijom testirala izvedene hipoteze. Teorijski i empirijski okvir disertacije je logično povezan i usklađen sa obrazloženjem teme. Kandidatkinja je na odgovarajući način od dostupne literature odabrala najprikladnije naslove koji doprinose uvidu u problematiku sa međunarodnog i domaćeg stanovišta. Odabrana literatura je takode poslužila za utemeljenje osnovnih ciljeva, istraživačkih pitanja i hipoteza doktorske teze. Radom na doktorskoj disertaciji, kandidatkinja je pokazala izrazitu sposobnost za savladavanje kompleksnog teorijskog okvira, izvođenje složenih metodoloških analiza, adekvatan prikaz i interpretaciju rezultata o istraživačkim pitanjima koja, prema našim najboljim saznanjima, do sada nisu incirana u Crnoj Gori. To je podrazumijevalo izradu posebnog teorijskog okvira, ali i

izvođenje empirijskih analiza koje su kombinacija kvantitativne i kvalitativne metodologije. Rezultati su interpretirani uz adekvatno oslanjanje na teoriju, dok je jasno naglašena primjenjivost nalaza doktorske disertacije na kontekst širi od slučaja Crne Gore.

3.2. Mogućnost ponovljivosti

Analize sprovedene u disertaciji kandidatkinje su u potpunosti ponovljive, budući da teza sadrži precizan i detaljan opis svih teorijskih i metodoloških koraka koji su prethodili samoj statističkoj obradi podataka. Odabrana literatura je jasno predstavljena, a novoformulisani analitički okvir disertacije je prikazan figurom, na kraju prvog teorijskog poglavlja teze. Odabir metoda, kao i tehnike istraživanja su takođe detaljno opisane, dok sama disertacija u prilogima sadrži autentični upitnik za anketno istraživanje, kao i dva kodna protokola za medije koja je kandidatkinja izradila, na osnovu modela opšteg protokola, upravo za potrebe ove disertacije. Statistička obrada podataka je takođe u potpunosti transparentna, jasno su navedene demografske karakteristike uzorka, način prikupljanja podataka, operacionalizacija svih koncepata, kao i provjere statističkih modela.

3.3. Buduća istraživanja

Nalazi doktorske disertacije kandidatkinje stvorili su kvalitetnu osnovu za buduća istraživanja o sličnoj problematici. Dalji radovi bi, koristeći saznanja u ovom doktorskom istraživanju, mogla analizirati:

- Različite aspekte polne selekcije i selektivnog abortusa, kao fenomena koji zahtijeva kontinuirano praćenje;
- Privatni patrijarhat metodom grupnog intervjua, odnosno fokus grupa u kojima bi se dobio kvalitativni uvid u jednu dimenziju patrijarhata za koju je disertacijom dokazano da dominira u Crnoj Gori;
- Vežu između rodne edukacije i kvaliteta novinarskog izvještavanja;
- Dodatne eksperimentalne studije bi mogle uspostaviti kauzalnu vezu o uticaju medija na publiku, gdje bi se precizno utvrdilo koliko se predefinisana patrijarhalna uvjerenja modifikuju pod različitim diskursnim strategijama medija;
- Buduće analize bi trebalo da se bave kontekstualnim faktorima koji preveniraju kontinuirani medijski interes za izvještavanje o selektivnom abortusu, imajući u vidu da je disertacijom ustanovljen niz problematičnih praksi u medijskom izvještavanju.

3.4. Ograničenja disertacije i njihov uticaj na vrijednost disertacije

Ograničenja doktorske disertacije se dominantno odnose na objektivne karakteristike pojedinih metoda. Anektno istraživanje, primijenjeno u disertaciji, ima visoku mogućnost generalizacije rezultata, ali je ograničeno u mogućnosti istraživača/ice da dobije subjektivni uvid ispitanika o određenoj temi. Međutim, Davidović je ovo ograničenje umanjila u mjeri mogućeg uključivanjem kvalitativne perspektive u rad, gdje je analizom anonimnih komentara auditorijuma upravo dobila "necenzurisani" uvid u stavove i vrijednosne orijentacije publike.

Drugo ograničenje odnosi se na nemogućnost socio-kognitivne analize diskursa da otkrije kako publika usvaja svoje vrijednosne sudove. Sa druge strane, socio-kognitivni pristup je neophodan preduslov za eksperimentalna istraživanja koja mogu preciznije utvrditi koliko se mišljenja auditorijuma mijenjaju pod uticajem medijskog sadržaja. Davidović je razradom 11 diskursnih strategija napravila indikatore koji mogu poslužiti u takvim istraživanjima. Takođe, ograničenje je i neujednačeni interes medija za ovu temu u utvrđenom vremenskom okviru koje uvijek može dovesti do disbalansa u korpusu. Kandidatkinja je to savladala tako što je koristila i kvantitativnu i kvalitativnu analizu kao i uporedne istraživačke metode.

Originalni naučni doprinos

Doktorska disertacija mr Jovane Davidović predstavlja vrijedan naučni doprinos međunarodnoj i nacionalnoj naučnoj zajednici, koji se ogleda u sljedećem:

- Doktorski rad predstavlja prvu cjelovitu, multidisciplinarnu i ~~multimetodsku~~ **analizu** patrijarhata kroz fenomen selektivnog abortusa u Crnoj Gori. Kandidatkinja je na bazi postojeće literature, izradila novi analitički okvir istraživanja, koji je sačinjen od jedinstvene kombinacije teorije patrijarhata i socio-kognitivne analize diskursa. U disertaciji su prvi put dobijena pojedina saznanja o preferenciji ka polnoj selekciji u Crnoj Gori, što je neophodna osnova za sistemsko djelovanje u ovoj oblasti.

- Doktorska disertacija sadrži prvu medijsku analizu predstavljanja selektivnog abortusa u Crnoj Gori. Pomenuto istraživanje rezultiralo je izradom 11 diskursnih strategija, od kojih je šest novoformulisanih: faktografska diskursna strategija, strategija inferiornosti teme, zaklanjanje iza autoriteta statistike, strategija preusmjeravanja fokusa, strategija usmjeravanja odgovornosti, strategija usmjeravanja krivice. Naročita vrijednost ovog dijela disertacije je to što diskursne strategije ustanovljene u ovom radu imaju primjenjivost na druge kontekste i analize medijskog diskursa koje se bave rodnom problematikom, ali i drugim temama.

- Doktorska disertacija je dala direktan doprinos u oblasti istraživačkih tehnika i metoda. Teza sadrži tzv. "rječnik kognicije" odnosno pregled emotivnih riječi i metafora koje karakterišu svaku diskursnu strategiju. Time kandidatkinja obezbjeđuje budućim istraživačima jasno razlikovanje između diskursnih strategija i identifikacijom „ključnih riječi“ daje indikatore za klasifikaciju vrsta diskursa. Osim toga, kandidatkinja je kreirala sasvim nov kodni protokol za medijsko istraživanje, baziran na opštem protokolu, koji će moći da se koristi kao dobar alat i u narednim istraživanjima.

- Doktorska disertacija je rezultirala izradom devet smjernica dominantno usmjerenih na edukativni sistem u Crnoj Gori. S obzirom na to da je u tezi ustanovljen efekat edukacije na stavove o polnoj selekciji, kandidatkinja je promišljenom analizom formulisala smjernice koje su značajne za rodni kontekst u obrazovanju u Crnoj Gori.

- Doktorska disertacija je rezultirala izradom 17 smjernica koje se odnose na profesionalne standarde izvještavanja, medijski pristup rodnoj problematici i temi selektivnog abortusa. Time disertacija daje još jedan konkretan doprinos medijskoj zajednici u Crnoj Gori, koja se u kontinuitetu obilježava kao jedan od najznačajnijih faktora u kreiranju rodno-pravednijeg društva.

- Sociološkom analizom patrijarhalnih uvjerenja, takođe se upotpunjuje i proširuje postojeća međunarodna i domaća literatura koja patrijarhat tretira isključivo kao eksplanatornu varijablu.

Kandidatkinja je dodatnim istraživanjem vrijednosnih korelata privatnog patrijarhata, u velikoj mjeri omogućila detaljnije razumijevanje ovog kompleksnog koncepta. Utvrdivši najintenzivniju povezanost autoritarnosti sa privatnim patrijarhatom, ovaj rad je postavio osnovu za buduća istraživanja u oblasti političkih nauka, ali i studija roda i psihologije.

U konačnom, originalnost doktorske disertacije mr Jovane Davidović ogleda se u primjeni novog analitičkog okvira, dopuni postojećih metoda kvalitativne analize novim diskursnim strategijama, kao i u koherentnoj i multidimenzionalnoj analizi patrijarhata. Ovaj rad postavlja teorijske i empirijske osnove za buduće analize problema selektivnog abortusa i u drugim disciplinama. Disertacijom se takođe afirmišu kontinuirani akademski interes za rodnu problematiku. Osim toga, pomenuta disertacija ima direktan uticaj na medijsku struku, budući da smjernice razvijene u ovoj disertaciji služe edukovanju novinara/ki u Crnoj Gori.

Na vrijednost disertacije dodatno upućuje činjenica da je kandidatkinja sa ovom temom dobila stipendiju Ministarstva nauke Crne Gore 2018. godine, realizovala dva istraživačka boravka na inostranim univerzitetima, objavila publikaciju u časopisu na SSCI listi i održala dvije prezentacije akademskoj javnosti. Jednako je važno napomenuti da se doktorskom disertacijom ove tematike, daje direktan doprinos realizaciji Strateškog cilja 2 – Rodna ravnopravnost u naučnom i umjetničkom istraživanju, iz novousvojenog Plana rodne ravnopravnosti 2022-2026, Univerziteta Crne Gore, kojim je predviđeno povećanje rodno osjetljivih istraživanja i istraživanja o rodnim temama.

Mišljenje i prijedlog komisije	
<p>Komisija, na osnovu uvida u doktorsku disertaciju mr Jovane Davidović, konstatuje da je kandidatkinja na stručan, precizan, provjerljiv, akademski, metodološki, tehnički i stilski prikladan način izradila doktorski rad. Kandidatkinja je pokazala sposobnost savladavanja kompleksne literature, mogućnost valjane selekcije teorije i izrade jedinstvenog analitičkog okvira. Davidović je takođe demonstrirala mogućnost adekvatne formulacije istraživačkih pitanja, hipoteza, kao i odabira metoda. U radu je vidljiv širok istraživački kapacitet kandidatkinje koji se ogleda u uspješnoj primjeni kako kvantitativnih, tako i kvalitativnih metoda.</p> <p>Doktorska disertacija "Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodni odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori", predstavlja jedinstven i vrijedan doprinos naučnoj zajednici, naročito imajući u vidu kontinuirano prepoznavanje Crne Gore među državama sa izraženim polnim disbalansom na rođenju. Od ovog doktorskog rada benefite će imati akademska, ali i šira javnost. Posebno je važno to što disertacija doprinosi razvoju političkih nauka u Crnoj Gori, ali i studija roda i posebno medijskih, odnosno komunikoloških studija. Imajući u vidu kvalitet, doprinos, originalnost i vrijednost doktorske disertacije, sa zadovoljstvom predlažemo Vijeću Fakulteta političkih nauka i Senatu Univerziteta Crne Gore da prihvate i odobre javnu usmenu odbranu disertacije mr Jovane Davidović pod nazivom "Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodni odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori", pred Komisijom u istom sastavu.</p>	
Izdvojeno mišljenje	
/	
Ime i prezime	
Napomena	
/	
KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE	
Prof. dr Dubravka Valić-Nedeljković, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija, predsjednica Komisije	<i>Dubravka Valić</i>
Prof. dr Tanja Oblak-Črnič, Fakulteta za društvene vede, Univerzitet u Ljubljani, Slovenija	<i>Tanja Oblak-Črnič</i>
Prof. dr Sonja Tomović-Šundić, Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora	<i>Sonja Šundić</i>
Datum i ovjera (pečat i potpis odgovorne osobe)	
U Podgorici, 2. septembra 2022. godine	
DEKAN Prof. dr Milan Marković <i>M</i>	

Crna Gora UNIVERZITET CRNE GORE FAKULTET POLITIČKIH NAUKA			
Prijeto:	30.06.2022.		
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
01	892		

UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

VIJEĆU FAKULTETA POLITIČKIH NAUKA U PODGORICI
ODBORU ZA DOKTORSKE STUDIJE
SENATU UNIVERZITETA CRNE GORE

Predmet: Ocjena doktorske disertacije mr Jovane Davidović

Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 31.5.2022. godine, prihvatio je Prijedlog Vijeća Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore br. 01-575/3, od 11.5.2022. godine i pozitivno mišljenje Odbora za doktorske studije Univerziteta Crne Gore od 27.5.2022. godine, o formiranju tročlane Komisije za ocjenu doktorske disertacije pod nazivom „Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodnih odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori“. Nakon detaljne analize i uvida u pomenutu disertaciju, podnosimo sljedeći

IZVJEŠTAJ:

1. Pregled disertacije (bibliografski podaci o disertaciji i sažetak disertacije)

Doktorska disertacija „Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodnih odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori“ kandidatkinje mr Jovane Davidović napisana je u skladu sa uputstvom za oblikovanje doktorske disertacije predviđenim Pravilima doktorskih studija Univerziteta Crne Gore. Disertacija je napisana latiničnim pismom (Garamond, veličina fonta 12, prored 1,5) na crnogorskom jeziku, na A4 formatu. Pored naslovne stranice na crnogorskom i na engleskom jeziku, podataka o doktorantkinji i podataka o mentorki, rad sadrži prošireni rezime na četiri stranice i deset ključnih riječi, takođe na crnogorskom i na engleskom jeziku. Osnovni tekst rada počinje uvodom, dok je tekst disertacije obima 252 stranice. Disertacija je sačinjena od uvoda, tri teorijska poglavlja, jednog poglavlja koje se odnosi na odabranu studiju slučaja, tri metodološka poglavlja, odnosno poglavlja analize i prezentacije rezultata istraživanja i zaključnog poglavlja. Na kraju rada navedena je literatura (31 stranica), četiri priloga (14 stranica), kao i biografija kandidatkinje. U cilju adekvatne prezentacije nalaza istraživanja, reprezentativnih medijskih primjera, kao i teorijskih zaključaka, disertacija sadrži 43 fotografije, 30 tabela, 18 grafikona, kao i jednu figuru. Svako teorijsko i jedan dio metodoloških poglavlja završava sažetkom, u kojem kandidatkinja sistematično i analitički sumira najznačajnije teze

određenog dijela disertacije, time omogućavajući čitaocu/teljki da prati tok istraživanja i razumije glavne ideje iznesene u svakom poglavlju.

U okviru devet poglavlja disertacije, kandidatkinja je teorijski i empirijski utemeljila temu doktorskog rada u skladu sa predefinisanim ciljevima i planom istraživanja. Teorijsko utemeljenje podrazumijeva konceptualizaciju osnovnih pojmova i koncepata, poput: privatnog patrijarhata, javnog patrijarhata, selektivnog abortusa, prenatalne polne selekcije, sociološkog pristupa rodu, interseksionalnosti, socio-kognitivnog pristupa medijskom diskursu, reproduktivnih tehnologija. Empirijsko utemeljenje se odnosi na metodološki validnu selekciju studije slučaja (Crna Gora) i njen prikaz u komparativnoj perspektivi, kao i na testiranje hipoteza zasnovanih na teorijskom okviru. Empirijskom analizom kandidatkinja je izvršila validaciju teorijski utemeljene pretpostavke o zastupljenosti privatnog u odnosu na javni patrijarhat u Crnoj Gori i veze između patrijarhata i preferencije ka polnoj selekciji.

Kvalitativnom socio-kognitivnom analizom diskursa, kandidatkinja je, kroz primjer selektivnog abortusa, ustanovila način na koji su rodni odnosi portretisani u medijskom diskursu, odnosno mehanizme preko kojih se privatni patrijarhat prenosi na javni diskurs.

U **uvodnom** poglavlju definisana je tema rada, identifikovani su osnovni pojmovi/koncepti, ciljevi rada, kao i struktura disertacije. U uvodnom dijelu kandidatkinja, upotrebom naučnih referenci, konceptualizuje selektivni abortus kao jednu od strategija polne selekcije kojom se eliminišu *ženski* fetusi. Takođe precizno navodi opšti cilj doktorske disertacije, a to je da utvrdi i istraži najvažnije dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori i ulogu medija u distribuciji, ojačavanju i suzbijanju patrijarhalnih uvjerenja, na primjeru selektivnog abortusa. U uvodu kandidatkinja, koristeći teorijski okvir, tvrdi da selektivni abortus ne predstavlja autonoman izbor i odraz reproduktivnih sloboda i nesmetanog korišćenja tehnoloških dostignuća, već rezultat stečenih društvenih praksi ukorijenjenih u patrijarhalnom sistemu vrijednosti, koji se oživljava u medijskom prostoru. Usmjeravanje istraživačkog fokusa ka uvjerenjima i akterima koji podstiču afirmaciju polne selekcije, predstavlja složen i istovremeno izrazito vrijedan naučni poduhvat. To je naročito jasno kada se pregledom statistike kredibilnih međunarodnih izvora, koje kandidatkinja citira u radu, (poput Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope, Evropske unije, Populacionog instituta Sjedinjenih Američkih Država), utvrdi da Crna Gora u kontinuitetu ima problem sa polnom selekcijom, odnosno da spada među 12 vodećih zemalja svijeta sa značajno narušenim odnosom polova na rođenju. Na neophodnost ovakvog istraživanja posebno upućuje vrlo mali broj međunarodnih i nacionalnih analiza koje tretiraju pitanje selektivnog abortusa u Crnoj Gori, kao i izostanak multidisciplinarnе studije o ovoj temi.

U **drugom** poglavlju "Portretisanje rodni uloga – konceptualizacija i odnos ključnih faktora" kandidatkinja izlaže ključnu teorijsku perspektivu doktorske disertacije, koja je utemeljena u sociološkoj teoriji roda i komunikologiji. Prvo upućuje na važnost razlikovanja kategorija *pola* i *roda*, nakon čega predstavlja definiciju patrijarhata, kao sistema privatnih i javnih društvenih struktura i praksi u kojima su žene subordinirane. Govoreći o podjeli na privatnu i javnu sferu patrijarhata, u ovom poglavlju takode dekonstruiše odnos medija i roda, uz tvrdnju da patrijarhalna uvjerenja o rodnim ulogama u velikoj mjeri zavise od medijskog diskursa, koji ih reprodukuje ili suzbija. Oslanjajući se na tezu da privatni patrijarhat ne postoji bez javne sfere, kandidatkinja precizira poziciju medija u patrijarhalnom sistemu, odnosno pruža uvid u teorijske perspektive o medijskom diskursu, gdje naglašava validnost socio-kognitivnog pristupa. S obzirom na to da ovo poglavlje sadrži teorijski osvrt na različite dimenzije patrijarhata i njihov odnos sa medijima, time doprinosi nedovoljno zastupljenoj akademskoj diskusiji o pozadini patrijarhalnih uvjerenja, u kontekstu odnosa sa javnim društvenim akterima. Posebno je značajno to što kandidatkinja poglavlje završava figurom koja precizno prikazuje odnos između različitih teorijskih koncepata, mehanizme njihovog međusobnog uticaja i način na koji su povezani sa problemom selektivnog abortusa. Time se čitaocu/teljki jasno prikazuje teorijski koncept disertacije koji će biti empirijski testiran.

U cilju pojašnjenja odabira medija kao javnih aktera koji učestvuju u supresiji ili ojačavanju patrijarhata, kandidatkinja u **trećem** poglavlju - "Mediji – faktori stagnacije ili utemeljitelji promjene" pruža sistematičan teorijski pregled. Prvo identifikuje glavne funkcije medija, ističući važnost njihove društvene pozicije. Potom, kritičkim osvrtom na dostupnu literaturu, Davidović navodi da uprkos tome što se u teoriji često govori o proaktivnoj ulozi medija - u istraživačkom, ali i u teorijskom okviru izostaju indikatori medijske proaktivnosti. U ovom poglavlju je zato kandidatkinja upotrebom teorijskog okvira, izdvojila *medijsku inicijativu* i *vrstu žanra* kao dva indikatora medijske proaktivnosti, koji će u metodološkom dijelu biti testirani. Time se ovim dijelom disertacije uloga medija precizno razlaže i svodi na nivo mjerljivog, što pokazuje sposobnost kandidatkinje da apstraktnim konceptima obezbijedi empirijsku validaciju.

Četvrto poglavlje "Selektivni abortus – određenje pojma" izlaže najrelevantnije teorijske diskusije o ovoj formi prenatalne polne selekcije. Ovaj dio disertacije dodatno ukazuje na potencijal kandidatkinje da obimnu, interdisciplinarnu i složenu literaturu o prenatalnoj polnoj selekciji, organizuje, selektuje i prikaže analitično. Treće poglavlje sadrži tri najvažnije debate o selektivnom abortusu: prva se odnosi na značaj reproduktivnih tehnologija, druga na globalne odgovore na selektivni abortus, dok je treća

diskusija u vezi sa feminističkom kritikom selektivnog abortusa. U ovom poglavlju kandidatkinja, na bazi obimne literature, identifikuje glavne *pro et contra* argumente o polnoj selekciji. Potom, pozivajući se na najnovija istraživanja instrumenata i politika za eliminisanje polne selekcije, Davidović ukazuje na propust nadnacionalnih autoriteta da globalnim strategijama riješe vrlo specifične probleme na nacionalnim nivoima. To dodatno opravdava neophodnost nacionalnih analiza u zemljama koje imaju problem sa selektivnim abortusom. Posljednji segment poglavlja se odnosi na feminističku kritiku selektivnog abortusa, koja sadrži dva suprotstavljena stava – jedan zagovara dekriminalizaciju selektivnog abortusa, tretirajući ga kao odraz reproduktivnih sloboda. Drugi argument, na koji se doktorantkinja oslanja u doktorskoj disertaciji, dodatno pojašnjava zašto selektivni abortus nije nikada izbor zasnovan na slobodi, već na uvjerenjima koja promovišu subordinaciju ženskih rodni uloga, u odnosu na muške.

U **petom** poglavlju – “Crna Gora – studija slučaja”, Davidović pruža metodološki osnov za biranje primjera Crne Gore, kao reprezentativnog i validnog slučaja za istraživanje teme doktorske disertacije. Ovo poglavlje čine tri segmenta: kontekst selektivnog abortusa i polne selekcije u Crnoj Gori, kao i rodni i medijski kontekst. Poglavlje o Crnoj Gori je detaljan, organizovan i kritički prikaz rodnog i medijskog konteksta, što je preduslov za razumijevanje važnosti istraživanja teme doktorske disertacije u ovoj zemlji. Jedna od prednosti ovog poglavlja je što naučnoj javnosti na jednom mjestu pruža hronološki prikaz rodnog i medijskog ambijenta, ali i najnovije podatke o selektivnom abortusu u Crnoj Gori. Kandidatkinja je prvo predstavila relevantna međunarodna i nacionalna istraživanja koja u kontinuitetu prepoznaju polni disbalans na rođenju u Crnoj Gori. Upotrebljavajući dostupne podatke, Davidović je u ovom poglavlju precizno prikazala diferencijalni natalitet, odnosno broj muške u odnosu na žensku novorođenčad na godišnjem nivou, time kreirajući formulu kojom je ustanovila najmanji broj nedostajućih žena usljed polne selekcije, od 2001. do 2020. godine. U ovom poglavlju kandidatkinja je prezentacijom rodnog i medijskog okvira dodatno opravdala naučnu potrebu za opsežnim analizama u domenu polne selekcije u Crnoj Gori.

Šesto poglavlje “Metodološki okvir dokorskog rada” sadrži centralna istraživačka pitanja, hipoteze, ciljeve, metode, kao i naučnu opravdanost rada. U ovom poglavlju Davidović ponavlja cilj doktorske disertacije, a to je da utvrdi i istraži najvažnije dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori i ulogu medija u distribuciji, ojačavanju i suzbijanju patrijarhalnih uvjerenja, na primjeru selektivnog abortusa. Peto poglavlje takođe sadrži pregled metoda upotrijebljenih u radu, koje predstavljaju kombinaciju kvantitativne i kvalitativne metodologije. Kandidatkinja pojašnjava da za odabir primjera Crne Gore

koristi metod konfirmacijske studije slučaja, čiji je cilj testiranje predefinisanih teorijskih pretpostavki na jednom slučaju.

Sedmo poglavlje "Rezultati anketnog istraživanja: dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori" predstavlja prvu empirijsku validaciju teorijskog okvira, u kojem Davidović utvrđuje zastupljenost različitih dimenzija patrijarhata u Crnoj Gori. Budući da je centralna tvrdnja doktorske disertacije da građani/ke dominantno podržavaju privatni patrijarhat, koji u velikoj mjeri posljedično oblikuje percepciju o poželjnosti djeteta specifičnog pola, ovo poglavlje je pokazalo vezu između patrijarhalnih uvjerenja i preferencije ka polnoj selekciji, time pružajući prvi metodološki dokaz o povezanosti patrijarhata i selektivnog abortusa u Crnoj Gori. U ovom poglavlju je kandidatkinja takođe predstavila analize u kojima patrijarhalna uvjerenja nisu u ulozi eksplanatorne varijable. U posljednjem dijelu ovog poglavlja Davidović je istražila i vrijednosne korelate patrijarhata, analizirajući način na koji su autoritarna, tradicionalistička i konzervativna orijentacija povezane sa privatnom dimenzijom patrijarhata. Osim što ovo poglavlje obezbjeđuje potpunije razumijevanje ionako složenog patrijarhalnog sistema, ono pruža i precizne podatke o uvjerenjima o selektivnom abortusu koji u ovom obimu nisu prikupljeni u Crnoj Gori.

Osmo poglavlje —*Medijsko portretisanje rodnih uloga: selektivni abortus u Crnoj Gori* se posljedično nadovezuje na analizu patrijarhata, budući da medijskim istraživanjem kandidatkinja utvrđuje u kojoj mjeri se na javni diskurs prenose stavovi o privatnom patrijarhatu i da li mediji rade na suzbijanju ili ojačavanju patrijarhalnih uvjerenja. Rezultati predstavljeni u ovom poglavlju takođe obezbjeđuju adekvatno pozicioniranje uloge medija u lancu faktora koji se nalaze u teorijskom modelu disertacije. Identifikacijom različitih diskursnih strategija i uloge mišljenja i emocija u medijskom jeziku, Davidović je utvrdila da javni diskurs u određenoj mjeri aktivno naturalizuje ženski identitet, svodeći ga na reproduktivnu funkciju. Ovo poglavlje je takođe pokazalo diskontinuitet medijskog izvještavanja o temama od javnog interesa, poput prenatalne polne selekcije, odnosno njihove (ne)mogućnosti da edukuju auditorijum, ali i istovremeno pozivaju važne institucionalne činioce na odgovornost.

U konačnom, **zaključno** poglavlje dokorskog rada sumira glavne nalaze istraživanja, nudi njihovu interpretaciju, kao i ograničenja dokorskog rada. U zaključnom dijelu disertacije Davidović je takođe formulisala konkretne preporuke koje su važne za edukativni i medijski sistem Crne Gore, a bazirane su na rezultatima dokorskog rada. Zaključni dio je pokazao koherentnost teorijskog i empirijskog okvira, konkretan naučni doprinos disertacije, ali i istraživački kapacitet doktorantkinje koji se dodatno

ogleda u samostalnoj sposobnosti da prepozna i ukaže na ograničenja sopstvenog rada, koja su osnova za buduća istraživanja.

Disertacija mr Jovane Davidović sadrži četiri priloga i to: Upitnik za anketno istraživanje (Prilog 1), Kodni protokol za medije (Prilog 2), Kodni protokol za komentare (Prilog 3), Primjer tabele sa faktografskim potpisima (Prilog 4).

2. Vrednovanje disertacije

2.1. Problem (navesti neriješena i kontraverzna mišljenja o istraživačkom problemu i dosadašnjim pokušajima rješavanja problema, rješenja do kojih su došli drugi autori, ocjenu osnove disertacije u skladu sa radovima i istraživanjima kandidata i način njihove veze sa samom disertacijom)

Na važnost, složenost i vrijednost istraživanja patrijarhalnih dimenzija u Crnoj Gori, te uloge medija u njihovoj transmisiji na primjeru selektivnog abortusa, dodatno upućuju tri elementa:

Prvo, dosadašnji pokušaji da se objasni preferencija za polnom selekcijom su koncept patrijarhata uglavnom tretirali teorijski, bez obimne empirijske validacije. Značajno manje akademske pažnje je posvećeno analiziranju samih patrijarhalnih uvjerenja, kao i akterima koji posreduju u njihovom razvijanju ili ograničavanju. U ovoj doktorskoj disertaciji kandidatkinja je ispunila pomenutu akademsku prazninu istraživanjem sociološke i medijske dimenzije patrijarhalnih uvjerenja. Naime, literatura koja se bavi analizama patrijarhata, ovaj društveni koncept dominantno posmatra kao nepromjenjivu kategoriju u odnosu na generalno negativne stavove o ženama (Hunnicut 2009), kao i porodično nasilje (Tjaden i Thoennes 2000). Patrijarhat je prihvaćen kao uzrok, ali su vrlo ograničene studije koje istražuju prirodu patrijarhalnih uvjerenja, kao i faktore koji doprinose njihovom osnaživanju ili suzbijanju (Crittenden i Wright 2012). S obzirom na to da je patrijarhat prilično kompleksan i široko rasprostranjen sistem društvenih praksi, neophodno je pružiti uvid u različite patrijarhalne dimenzije i utvrditi njihove karakteristike i zastupljenost. Zato se u ovoj doktorskoj disertaciji posebno testiraju efekti privatne i javne dimenzije patrijarhata. Razumijevanje selektivnog abortusa, kao posljedice patrijarhalnog djelovanja nije moguće bez analize samog patrijarhata. Stoga, nametnuta je naučna potreba za dopunjavanjem rodno-orijentisanih analiza eksplanatornim i posredujućim varijablama koje dovode do rodne neravnopravnosti, odnosno detaljnijom analizom uzroka – patrijarhata, kao sociološkog konstrukta, čije su posljedice u značajnoj mjeri posredovane medijskim uticajem.

Drugo, na međunarodnom, regionalnom i nacionalnom nivou, prema našim najboljim saznanjima, ne postoje multidisciplinarnе studije slučaja koje adresiraju problem selektivnog abortusa u Crnoj Gori, uprkos tome što se ova zemlja u kontinuitetu ističe kao jedna od vodećih država Jugoistočne Evrope u polnom disbalansu na rođenju (UNFPA 2011; UNFPA 2012; Chao et al. 2019; Guilмото et al. 2020; Chao et al. 2021). Ta činjenica čini istraživački proces kompleksnijim, ali i dodatno ukazuje na neophodnost i vrijednost ovog doktorskog rada. Postojeće analize i osvrti na selektivni abortus (Brković 2021; Kišćenko 2021), nisu multidisciplinarnog tipa i ne sadrže istraživanja sa mogućnošću generalizacije rezultata.

Nadalje, kada je riječ o medijskoj analizi, rodno-orijentisana istraživanja medija postoje u Crnoj Gori i ukazuju na neadekvatan medijski tretman ženskog rodnoг identiteta (Pejović 2019; Pejović 2016; Rosić-Ilić et al. 2015; Striković i Nelević 2013). Međutim, u Crnoj Gori do sada nije urađeno istraživanje medijskog diskursa u kontekstu selektivnog abortusa, dok postojeće analize nisu identifikovale diskursne strategije koje se koriste u medijskom prostoru, kako u zvaničnom medijskom tekstu, tako i u komentarima. Diskursne strategije su neophodne u analizi medijskog materijala jer otkrivaju patrijarhalne dimenzije koje dominiraju u jeziku. Diskursne strategije na implicitnom nivou šalju poruke koje utiču na formiranje stava o određenom pitanju od javnog interesa, a da medijski auditorijum toga nije svjestan te su stoga one i veoma učinkovite jer medijski korisnici ne razvijaju mehanizme “odbrane” prema diskursnim strategijama, najčešće ih i ne prepoznaju kao mizogine.

Osim pomenutih činjenica, na važnost medijskog istraživanja u doktorskoj disertaciji, naročito ukazuju kontinuirane preporuke međunarodnih tijela, poput Komiteta Ujedinjenih nacija za suzbijanje diskriminacije nad ženama (CEDAW), koji upućuje na rodnu senzitivizaciju crnogorskih medija, kao i na adekvatno praćenje upotrebe rodno-ravnopravnog jezika (CEDAW 2017, 5). U svom posljednjem izvještaju o Crnoj Gori, CEDAW vidi medije kao jedne od ključnih aktera koji bi trebalo da utiču na rodnu ravnopravnost i to naročito u domenu selektivnog abortusa (CEDAW 2021, 8). U najnovijem Monitoringu za medijski pluralizam (2021) konstatovano je da je ženama u Crnoj Gori ograničen pristup medijima (Vuković i Brkić 2021, 9), dok Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost (2021-2025) naglašava da se u Crnoj Gori „ne vrši redovan monitoring programa javnih servisa i komercijalnih medija iz ugla moguće diskriminacije po osnovu pola i roda” i da mediji nerijetko doprinose „umnožavanju rodniх i drugih stereotipa, najviše usljed pada profesionalnih standarda, odustva adekvatne regulacije i samoregulacije, kao i nedovoljnog znanja o rodnoj ravnopravnosti”. Stoga, medijska analiza koju je uradila kandidatkinja predstavlja jasan doprinos ne samo naučnoj, već

i medijskoj zajednici čije se izvještavanje o rodnoj problematici može značajno unaprijediti praćenjem preporuka koje je Davidović formulisala, a time će se doprinijeti i formiranju kritičkog mišljenja i jasnih stavova o selektivnom abortusu kao o kontroverznoj temi od javnog interesa.

Treće, statistika o selektivnom abortusu, na međunarodnom i nacionalnom nivou, ima metodološka ograničenja, što je zahtijevalo dodatni istraživački napor da bi se došlo do preciznih i uporedivih podataka. Naime, selektivni abortus nije praksa koja se može direktno opservirati, već se stopa eliminisanja ženskih fetusa računa na osnovu odstupanja od normalnog promjera između novorođene muške i ženske djece (100 djevojčica na 102-104 dječaka, UNFPA 2011). Kandidatkinja je, stoga, konsultujući brojne međunarodne i nacionalne izvore (COE 2011; UNFPA 2011; Hesketh, Lu i Wei Xing 2011; UNFPA 2012; Guilmoto i Tove 2015; Bongaarts i Guilmoto 2015; CEDAW 2017; MONSTAT 2017; Centar za ženska prava 2017; UNFPA 2018; MONSTAT 2020; MONSTAT 2021; Chao et al 2019; Chao et al 2021), na jednom mjestu predstavila uporedivu longitudinalnu statistiku o polnom disbalansu u Crnoj Gori. U zvaničnim institucionalnim podacima Zavoda za statistiku Crne Gore, ne postoji procjena žena koje nisu rođene u Crnoj Gori, usljed polnog disbalansa motivisanog polnom selekcijom. Sa druge strane, pojedine nevladine organizacije koje se bave rodним pitanjima, kao i zdravstvene institucije u Crnoj Gori, objavljivale su svoje procjene. Kandidatkinja je na osnovu zvaničnih dostupnih podataka o diferencijalnom natalitetu, sačinila formulu prema kojoj je ustanovljena minimalna prosječna brojka od 3461 žene koja nedostaje Crnoj Gori usljed prenatalne polne selekcije, od 2001. do 2020. godine. Pažljivom i kontrolisanom selekcijom i analizom podataka, kandidatkinja je postavila koherentnu, provjerljivu i sistematičnu osnovu za buduće analize polnog disbalansa na rođenju u Crnoj Gori.

Tokom istraživačkog rada na doktorskoj disertaciji, kandidatkinja je sprovela nekoliko aktivnosti koje su u direktnoj vezi sa osnovama disertacije, a koje su unaprijedile njen naučni kapacitet. Dio rezultata dokorskog rada objavljen je u časopisu Q1 kategorije, indeksiranom na SSCI listi - *Feminist Media Studies*, (Taylor&Francis). Objava u pomenutom časopisu, koji se sa faktorom uticaja (impact factor) od 2.922, svrstava u 25% najcitiranijih časopisa u oblasti komunikacije, dodatna je potvrda vrijednosti disertacije i njenog kapaciteta da doprinese međunarodnoj naučnoj javnosti. Kandidatkinja je publikacijom "*My Dear Unwanted: Sex-selective Abortion and Media Discourse in Montenegro*", objavila dio medijske analize doktorske disertacije, koji se odnosi na osmo poglavlje disertacije. U radu je predstavljena kvantitativna analiza sadržaja, kao i kvalitativna socio-kognitivna analiza diskursa, u kojoj je autorka istraživala efekte mišljenja, emocija i metafora u medijskom diskursu. U radu je

identifikovano 16 diskursnih strategija, od kojih je osam novoformulisanih. U zaključnom dijelu rada, na kojem se bazira jedan segment zaključka same disertacije, Davidović naglašava da je medijska publika demonstrirala nepotpuno razumijevanje polne selekcije i njene patrijarhalne pozadine, te da nedostatak analitičkog medijskog izvještavanja dovodi do dugoročnog gubitka društvenog interesa za rješavanje problema selektivnog abortusa.

Preliminarni rezultati doktorskog istraživanja su takođe predstavljani na dvjema prezentacijama, u sklopu istraživačkih boravaka koje je kandidatkinja realizovala. Tokom tromjesečnog boravka u Centru za medije, istraživanje i društvo na Centralno-evropskom univerzitetu u Budimpešti, doktorantkinja je održala prezentaciju "My Dear Unwanted: Sex-selective Abortion in Montenegro", na kojoj je međunarodnoj naučnoj zajednici predstavila teorijski okvir, ciljeve i preliminarne nalaze medijske analize. U 2021. godini, tokom četvoromjesečnog boravka na Odsjeku za komunikacije Univerziteta Pompeu Fabra u Barseloni, kandidatkinja je internacionalnoj akademskoj zajednici predstavila nalaze sedmog poglavlja disertacije, koji se odnose na istraživanje različitih patrijarhalnih dimenzija u Crnoj Gori.

2.2. Ciljevi i hipoteze disertacije

Opšti cilj doktorske disertacije je da utvrdi i istraži najvažnije dimenzije patrijarhata u Crnoj Gori i ulogu medija u distribuciji, ojačavanju i suzbijanju patrijarhalnih uvjerenja, na primjeru selektivnog abortusa.

Pojedinačni ciljevi, bazirani na pomenutom opštem cilju, jesu:

- Ispitivanje najzastupljenijih dimenzija patrijarhata u Crnoj Gori, u kontekstu selektivnog abortusa;
- Ispitivanje medijskog izvještavanja o patrijarhalnim obrascima ponašanja, poput selektivnog abortusa, u Crnoj Gori;
- Ispitivanje vrste diskursnih strategija koje su dominantne u medijskom diskursu;
- Utvrđivanje načina na koji se različite patrijarhalne dimenzije prenose na medijski diskurs.

Na bazi pomenutih ciljeva, formulisana su sljedeća istraživačka pitanja i prateće hipoteze, koje su utemeljene u teorijskom okviru doktorske disertacije:

1. *Koje patrijarhalne dimenzije dominiraju u Crnoj Gori?*

H1: Dimenzije patrijarhata u privatnoj sferi (urođena inferiornost žene i rodne uloge u privatnom životu) dominiraju nad dimenzijama patrijarhata u javnoj sferi (institucionalna moć muške populacije).

2. *Kako mediji, u Crnoj Gori, izvještavaju o patrijarhalnim obrascima ponašanja, poput selektivnog abortusa?*

H2: Mediji pokazuju diskontinuitet u interesu za istraživanje selektivnog abortusa.

H3: Medijske objave o selektivnom abortusu dominantno motivišu aktuelni događaji političkih ili nevladinih organizacija, u poređenju sa medijski iniciranim objavama.

H4: Faktografski žanrovi dominiraju u odnosu na analitičke žanrove.

3. *Koje diskursne strategije dominiraju u medijskom prostoru Crne Gore?*

H5: Medijskim diskursom dominira strategija naturalizacije ženskih identiteta koja posljedice selektivnog abortusa tumači kroz reprodukcijску funkciju žene, u poređenju sa drugim diskursnim strategijama. Medijskim diskursom time dominira dimenzija patrijarhata u privatnoj sferi koja se odnosi na rodne uloge u privatnom životu.

2.3. Bitne metode koje su primijenjene u disertaciji i njihovu primjerenost. Ako je primijenjena nova ili dopunjena metoda, opišite šta je novo.

S obzirom na teorijsku perspektivu doktorske disertacije koja je poslužila kao osnov za izvođenje istraživačkih pitanja i hipoteza, rad sadrži kombinaciju kvantitativnih i kvalitativnih metoda:

- 1) *Konfirmacijska studija slučaja* je metod selekcije slučajeva koji podrazumijeva testiranje unaprijed definisanih teorijskih pretpostavki na jednom slučaju (Lijphart 1971, 692). Nizak potencijal za generalizaciju rezultata predstavlja klasičan nedostatak studija slučaja. Međutim, konfirmacijska studija slučaja ima značajnu „teorijsku vrijednost” (Lijphart 1971, 692) jer rezultira novim teorijskim saznanjima, koja mogu imati širu primjenjivost od slučaja koji se testira. Takođe, doktorska disertacija je uključila dostupne rodne indikatore u komparativnom kontekstu, kako bi pretpostavljenu važnost patrijarhata i slučaj Crne Gore pozicionirala na adekvatan način.
- 2) *Metoda anketnog istraživanja* na uzorku reprezentativnom za Crnu Goru, korišćena je za prvo istraživačko pitanje, odnosno testiranje hipoteze o zastupljenosti različitih patrijarhalnih dimenzija u Crnoj Gori. Kandidatkinja je valjano opravdala odabir pomenute metode budući da je anketa prikladna za velike uzorke i ima izraženu metodološku prednost generalizacije rezultata, odnosno dobru eksternu validnost. Za potrebe doktorske disertacije urađeno je anketno istraživanje na uzorku od 1000 ispitanika/ca, na nivou Crne Gore. Kandidatkinja je konstruisala upitnik za anketno istraživanje, sačinjen od 37 pitanja (Prilog 1 doktorske

disertacije), razloženih na specifične indikatore. Anketiranje je izvršeno uživo, odnosno metodom face-to-face. Indikatori zastupljeni u anketi, produkt su operacionalizacije koja je bazirana na teorijskom okviru. Patrijarhalna uvjerenja su operacionalizovana upotrebom skale koju čini 15 stavki, a preuzeta je iz istraživanja (Yoon et al. 2015) zasnovanog na inicijalnoj teoriji patrijarhata Silvije Volbi (1990), koju kandidatkinja koristi u radu. Skala sadrži 15 stavki koje mjere dimenzije patrijarhata u privatnom životu, kao i javnu dimenziju patrijarhata. Osim pitanja o patrijarhatu, anketa sadrži novoformulisane stavke o selektivnom abortusu, odnosno preferenciji ka polnoj selekciji, teorijski utemeljene indikatore o različitim vrijednosnim orijentacijama (autoritarnost, konzervativizam, tradicionalizam), demografski set i pitanja koja se odnose na opštu procjenu društvenog stanja u Crnoj Gori.

Kandidatkinja je, u postupku istraživanja, sprovela sve neophodne statističke provjere i pokazala zavidan nivo poznavanja kvantitativne metodologije i statističke obrade podataka. U postupku analize, koristila je konfirmatornu faktorsku analizu, linearnu regresiju, kros-tabulacije, kao i korelacione analize. Na ozbiljnost sprovedenih istraživanja, naročito upućuju provjere statističkih modela koje su detaljno opisane u disertaciji, čime se obezbjeđuje visoka pouzdanost dobijenih rezultata. Svaka statistička analiza je pažljivo odabrana i argumentovana u kontekstu nedostataka i prednosti, stoga je kandidatkinja u potpunosti koristila metodologiju primjerenu istraživačkom pitanju i hipotezi.

- 3) *Kvantitativna analiza sadržaja i socio-kognitivna analiza diskursa*, upotrijebljene su u cilju odgovora na drugo i treće istraživačko pitanje i testiranje pratećih hipoteza. Analiza medijskog sadržaja obavljena je na reprezentativnom sedmogodišnjem uzorku od 285 komentara i 245 medijskih objava u štampanim, elektronskim i onlajn medijima u Crnoj Gori, u periodu od 2012. do kraja 2019. godine. Kandidatkinja je valjano argumentovala period analize, naglašivši da je 2012. godine Populacioni fond Ujedinjenih nacija prvi put reagovao u vezi sa disbalansom muške i ženske novorođenčadi u Crnoj Gori (UNFPA 2012). Uzorak je uključivao ukupno 11 medija u Crnoj Gori, od čega četiri televizije, četiri štampana medija i tri portala. Uočavajući važnost načina uzorkovanja za reprezentativnost rezultata, kandidatkinja u radu objašnjava da su specifični mediji odabrani na osnovu dostupnih podataka o tiražu, odnosno o gledanosti/čitivosti. Analiza medijskog diskursa obavljena je na osnovu dva kodna protokola (Prilog 2 i Prilog 3 u disertaciji), sačinjenih od 48 kategorija. Odabir medijskih objava je izvršen tzv. *press clipping-om*, odnosno *usmjerenom pretragom* medijskog korpusa uz pomoć ključnih riječi: selektivni abortus, neželjena. Kao i u kontekstu anketnog istraživanja, odabir

kvantitativne i socio-kognitivne kvalitativne analize diskursa, naučno i metodološki je opravdan. Pomenute metode su nedvosmisleno najprikladnije za odgovaranje na drugo i treće istraživačko pitanje i testiranje pratećih hipoteza.

- 4) *Dubinski intervjui* – metoda polustrukturiranog dubinskog intervjua je izvršena kao kvalitativna dopuna anketnog i medijskog istraživanja. Dubinski intervjui su urađeni sa predsjednicom Centra za ženska prava u Crnoj Gori, Majom Raičević, kao i sa predstavnicom marketinške agencije McCann u Crnoj Gori, Sandrom Vujović, koje su idejno i vizuelno kreirale i sprovele kampanju “Neželjena” u Crnoj Gori, u cilju suzbijanja prakse selektivnog abortusa. Uključivanje metode dubinskog intervjua u već izrazito razvijen metodološki okvir disertacije, potvrđuje temeljitost u pristupu kandidatkinje i važnost istraživanja kompleksne teme disertacije iz više različitih uglova. Djelovi dubinskog intervjua su korišćeni u interpretaciji rodnog konteksta u Crnoj Gori, kao i rezultata anketnog i medijskog istraživanja.

2.4. Rezultati disertacije i njihovo tumačenje

Rezultati doktorske disertacije su predstavljeni jasno i precizno, sa prikladnim vizuelnim rješenjima, dok je njihova interpretacija koherentna i logično povezana sa teorijskim okvirom. Rezultati anketnog istraživanja su najčešće prikazani tabelama i grafikonima, dok se u medijskoj analizi dodatno pojavljuju fotografije koje sadrže autentične i reprezentativne primjere medijskog diskursa.

Kandidatkinja je prethodno izložene hipoteze testirala gore navedenim metodama, te došla do sljedećih rezultata:

Prva hipoteza je u potpunosti potvrđena – kandidatkinja je utvrdila da u analiziranom uzorku anketnog istraživanja reprezentativnom za Crnu Goru, podrška privatnoj subordinaciji žena dominira nad odobravanjem javnog patrijarhata. Istraživanje je pokazalo da svaki drugi građanin/ka snažno podržava uvjerenja o privatnom patrijarhatu (51,48%), dok je u prosjeku svaki peti saglasan/a sa javnim patrijarhatom (23,01%). U disertaciji je kandidatkinja dokazala da se u domenu privatnog patrijarhata žena aktivno redukuje na reproduksijsku funkciju - 49,05% ispitanika tvrdi da se žena kao ličnost najbolje ostvaruje kroz ulogu majke, a više od dvije trećine uzorka smatra da „žene treba više da radaju da bi mi opstali kao nacija”.

Ova doktorska disertacija takođe pruža prvu metodološku potvrdu da je odluka o selektivnom abortusu motivisana patrijarhalnim uvjerenjima. Istraživanje je pokazalo da pojedinci koji u velikoj mjeri podržavaju patrijarhat kao sistem multidimenzionalne podređenosti žena u

odnosu na muškarce, istovremeno imaju i veću tendenciju da podržavaju polnu selekciju, u slučaju da u porodici nema muške djece. Kandidatkinja je takođe došla do bitnog nalaza da je faktor edukacije negativno povezan sa preferencijama ka polnoj selekciji i to valjano interpretirala kao dobru osnovu za sistemsko djelovanje u prevenciji selektivnih abortusa i kreiranju ravnopravnog rodnog konteksta u Crnoj Gori.

Izrazito važan rezultat disertacije je podatak da svaki peti građanin/ka Crne Gore (21,97%) podržava odabir pola u porodicama u kojima nema muške djece. Povezanost percepcije o rodnim ulogama i preferencije ka polnoj selekciji, potvrđena je dodatnim ukrštanjem podataka, kojim je kandidatkinja ustanovila da je za 87,35% ispitanika, koji podržavaju polnu selekciju, važno da imaju muško dijete u porodici. Istovremeno, iako svaki drugi građanin/ka vjeruje da abortus treba u potpunosti zabraniti (51,42%), 16,19% njih toleriše prekid trudnoće u slučaju polne selekcije, odnosno podržava selektivni abortus u porodicama u kojima nema muške djece.

Važan segment doktorskog istraživanja čine i dodatne statističke analize koje je kandidatkinja sprovela, u cilju detaljnijeg razumijevanja kompleksnog koncepta patrijarhata. Nalazi doktorskog rada pokazali su da autoritarna orijentacija najintenzivnije korelira sa privatnim patrijarhatom ($r=0.7$, $p<0.01$), potom tradicionalizam ($r=0.64$, $p<0.01$) i konzervativizam ($r=0.45$, $p<0.01$). Time doktorska disertacija doprinosi potpunijem razumijevanju privatnog patrijarhata, kao dimenzije koja dominira u uzorku građana/ki Crne Gore. U kontekstu povezanosti autoritarnih stavova i uvjerenja o privatnom patrijarhatu, kandidatkinja je utvrdila da se dvije vrijednosne orijentacije najviše poklapaju u domenu vaspitavanja i usmjeravanja mladih ljudi, budući da autoritarnost zagovara sugestibilnost i submisivnost u odrastanju mladih, a patrijarhat nameće mušku rodnu ulogu kao centralnu i ženu svodi na reprodukcijску funkciju.

Druga hipoteza o diskontinuitetu u medijskom interesu za izvještavanje o polnoj selekciji u Crnoj Gori je takođe potvrđena. Istraživanje je pokazalo da je najveće interesovanje medija zabilježeno u 2017. godini, kada je realizovana kampanja *Neželjena*. Analiza diskursa je pokazala da je 23,96% objava iz istraživačkog korpusa bilo samo posredno povezano sa selektivnim abortusom. To zapravo znači da je u prosjeku u svakoj petoj medijskoj objavi tema selektivnog abortusa marginalizovana, odnosno ne nalazi se u naslovu/nadnaslovu/najavi priče, nije povod razgovora/izvještavanja, a ukoliko je i spomenuta - radi se o spontanoj inicijativi subjekta informacije, a ne novinara/ke. Kandidatkinja napominje da je zastupljenost diskursne strategije inferiornosti teme u značajnoj mjeri, još jedan indikator neadekvatnog prepoznavanja važnosti selektivnog abortusa u javnom diskursu. U periodu

od sedam godina, koliko obuhvata vremenski okvir uzorkovanja teze, petina od 245 medijskih informacija indirektno je obrađivala selektivni abortus.

Analizom je takođe potvrđena **treća** hipoteza – u disertaciji je utvrđeno da je procenat medijski iniciranih objava najmanji (23,58%), odnosno da je izvještavanje o selektivnom abortusu uglavnom motivisano djelovanjem nevladinih organizacija (58,01%) i političkih struktura (18,39%). Nezadovoljavajući nivo medijske inicijative odgovara i žanrovskim karakteristikama korpusa, budući da 77,44% objava pripada faktografskom žanru. Kandidatkinja je ukrštanjem podataka takođe ustanovila da 86,95% priča koje su pokrenuli mediji su bile analitičke, dok 94,15% informacija čiji su povod nametnuli spoljni akteri, karakteriše upotreba faktografskih žanrova. S obzirom na to da više od dvije trećine informacija u korpusu pripada faktografskom žanru, **četvrta** hipoteza je takođe potvrđena.

Važan doprinos ove doktorske disertacije ogleda se u upotrebi povoda i žanra u konstrukciji i diferencijaciji diskursnih strategija. Kandidatkinja napominje da faktografsku diskursnu strategiju karakteriše izostanak analitičkih žanrova i medijske inicijative, za razliku od strategije direktne podrške u kojoj je dominantan analitički pristup i medijski inicirane objave.

Peta hipoteza o dominantnoj upotrebi diskursne strategije naturalizacije ženskog identiteta, kojom se žena ograničava na fizičku dimenziju i reproduktivnu funkciju djelimično je potvrđena. Doktorantkinja je u kvantitativnom smislu ustanovila da je strategija naturalizacije osma (od ukupno 11 diskursnih strategija) po zastupljenosti u jeziku novinara/ki, a druga u diskursu auditorijuma. Međutim, doktorantkinja je kvalitativnom analizom takođe utvrdila da medijski diskurs reprodukuje dimenzije patrijarhata u privatnoj sferi, budući da pojedinačni primjeri odražavaju prenos patrijarhalnih obrazaca na javni diskurs. Kandidatkinja napominje da se prisustvo privatnog patrijarhata u medijskom diskursu ogleda u insistiranju na izostanku reproduktivnih žena kao na glavnoj posljedici selektivnih abortusa, te na fizičkom aspektu ličnosti, koji je vidljiv u benevolentnom seksizmu. Važan i ilustrativan nalaz disertacije, koji pomaže interpretaciji rezultata, predstavlja podatak da informacije o selektivnom abortusu najčešće prikazuju depersonalizovanu trudnicu. Nadalje, rodno senzitivni jezik koji je zakonska obaveza u medijima u Crnoj Gori, nedosljedno je primjenjivan. Kandidatkinja je taj nalaz valjano protumačila kao proces kojim se diskurzivno identitet žene čini nevidljivim i utapa u muške rodne uloge. Analiza je takođe pokazala da je novinarska upotreba mišljenja, emotivnih riječi i metafora rijetko bila proaktivna, te da auditorijum dominantno osuđuje

praksu selektivnog abortusa, ali svaki peti komentar u strategiji osude, krivicu za polnu selekciju nalazi u ženi.

Rezultati doktorske disertacije, koji su u samoj tezi interpretirani podrobno, obimno i pažljivo, ukazuju na vrijednost samog istraživanja. Dobijeni podaci postavljaju teorijsku i empirijsku osnovu za buduće analize problema selektivnog abortusa i rodne problematike na nacionalnom i na međunarodnom nivou jer teorijski i empirijski koncepti uspostavljeni u ovoj disertaciji imaju širu primjenjivost. Rezultati doktorskog rada su u velikoj mjeri pojasnili kompleksnu pozadinu polne selekcije u Crnoj Gori, multidimenzionalnu prirodu patrijarhata i medijatorsku ulogu medija. Upotrijebljeni indikatori u anketnoj i medijskoj analizi su precizno razvijeni i mogu biti testirani i na drugim slučajevima. Stoga, teorijsko-empirijski okvir ove disertacije je primjer kako studija slučaja može poslužiti za generalizaciju rezultata i proširenje postojećih teorijskih saznanja.

2.5. Zaključci (usaglašenost sa rezultatima i logično izvedeno tumačenje)

Zaključci disertacije su izneseni sistematično, logično su protumačeni i u potpunosti su kompatibilni sa rezultatima, hipotezama i prethodno definisanim ciljevima disertacije. Zaključak u radu kandidatkinje Davidović organizovan je na dva načina. Prvi dio zaključka interpretira nalaze svake hipoteze pojedinačno, dok drugi dio sadrži implikacije doktorskog rada, novoformulisane preporuke, kao i njegova ograničenja.

U zaključnom dijelu doktorskog rada kandidatkinja naglašava tri implikacije doktorskog rada. Prva se odnosi na ustanovljeni zaključak da je rodna problematika na nivou percepcije u velikoj mjeri marginalizovana. Kandidatkinja napominje da je Crna Gora u domenu rodne ravnopravnosti u kontinuiranom raskoraku između formalno-pravnih i suštinskih promjena, odnosno da izostanak sistemskog pristupa rodnoj problematici rezultira opstankom devijantnih posljedica patrijarhata. Doktorska disertacija kandidatkinje Davidović je pružila jedan od odgovora na pitanje zbog čega postoji nesklad između usaglašavanja regulacije sa evropskim standardima i stvarnim stanjem u domenu rodne ravnopravnosti. Kandidatkinja napominje da zanemarivanje značaja privatne sfere u sistemskom odgovoru na patrijarhat, osim što dovodi do izolacije žena, pomaže latentnom opstajanju raznih formi privatnog patrijarhata.

Druga implikacija je u vezi sa zabilježenim efektom edukacije na stavove o polnoj selekciji, što doktorantkinja interpretira kao mogućnost za sistemsko modifikovanje patrijarhalnih uvjerenja. Naglašavajući da je edukativni sistem jedan od centralnih mehanizama preko kojih je

neophodno uticati na rodnu osviještenost građana/ki, kandidatkinja je u ovom dijelu formulisala devet sistemskih preporuka koje se odnose na prevenciju polne selekcije i na postizanje rodno-ravnopravnog edukativnog sistema.

Treća implikacija doktorskog rada vezana je za transmisiju privatnog patrijarhata na javni diskurs. Kandidatkinja tvrdi da kombinacija pasivnog medijskog pristupa, diskursa naturalizacije i osude, može da učvrsti već postojeću stigmu o selektivnom abortusu, te da je medijska publika analizirana u ovom radu demonstrirala nedovoljno razumijevanje polne selekcije i njene patrijarhalne pozadine. Budući da je disertacijom uspostavljena socio-kognitivna veza između medija i njihove publike, odnosno od diskursnih strategija medija je zavisio kognitivni odgovor publike, kandidatkinja je formulisala 17 preporuka koje se odnose na medijski sistem i na unapređenje njihovog izvještavanja o rodnoj problematici. Preporuke su bazirane na nalazima doktorske disertacije i fokusiraju se na različite segmente novinarskog izvještavanja – od jezika do autorstva.

Zaključni dio disertacije, osim što čitaocu/teljki pruža koherentan prikaz glavnih nalaza istraživanja, jasno ukazuje na naučni doprinos disertacije. Zaključak je argumentovan, potkrijepljen rezultatima, kritički nastrojen, ali istovremeno i proaktivan, budući da sadrži više od 20 smjernica koje su po svom sadržaju prilagođene specifičnostima slučaja Crne Gore, ali mogu imati i širu primjenjivost.

3. Konačna ocjena disertacije

3.1. Usaglašenost sa obrazloženjem teme

Doktorska disertacija mr Jovane Davidović je u potpunosti usaglašena sa temom predloženom i prihvaćenom od Senata Univerziteta Crne Gore 10. jula 2020. godine. Kandidatkinja je uspješno odgovorila na sva definisana istraživačka pitanja i primjerenom metodologijom testirala izvedene hipoteze. Teorijski i empirijski okvir disertacije je logično povezan i usklađen sa obrazloženjem teme. Kandidatkinja je na odgovarajući način od dostupne literature odabrala najprikladnije naslove koji doprinose uvidu u problematiku sa međunarodnog i domaćeg stanovišta. Odabrana literatura je takođe poslužila za utemeljenje osnovnih ciljeva, istraživačkih pitanja i hipoteza doktorske teze. Radom na doktorskoj disertaciji, kandidatkinja je pokazala izrazitu sposobnost za savladavanje kompleksnog teorijskog okvira, izvođenje složenih metodoloških analiza, adekvatan prikaz i interpretaciju rezultata o istraživačkim pitanjima koja, prema našim najboljim saznanjima, do sada nisu incirana u Crnoj Gori. To je podrazumijevalo izradu posebnog teorijskog okvira, ali i izvođenje empirijskih analiza koje su kombinacija kvantitativne i kvalitativne metodologije. Rezultati su interpretirani uz adekvatno

oslanjanje na teoriju, dok je jasno naglašena primjenjivost nalaza doktorske disertacije na kontekst širi od slučaja Crne Gore.

3.2. Mogućnost ponovljivosti

Analize sprovedene u disertaciji kandidatkinje su u potpunosti ponovljive, budući da teza sadrži precizan i detaljan opis svih teorijskih i metodoloških koraka koji su prethodili samoj statističkoj obradi podataka. Odabrana literatura je jasno predstavljena, a novoformulisani analitički okvir disertacije je prikazan figurom, na kraju prvog teorijskog poglavlja teze. Odabir metoda, kao i tehnike istraživanja su takođe detaljno opisane, dok sama disertacija u prilogima sadrži autentični upitnik za anketno istraživanje, kao i dva kodna protokola za medije koja je kandidatkinja izradila, na osnovu modela opšteg protokola, upravo za potrebe ove disertacije. Statistička obrada podataka je takođe u potpunosti transparentna, jasno su navedene demografske karakteristike uzorka, način prikupljanja podataka, operacionalizacija svih koncepata, kao i provjere statističkih modela.

3.3. Buduća istraživanja

Nalazi doktorske disertacije kandidatkinje stvorili su kvalitetnu osnovu za buduća istraživanja o sličnoj problematiki. Dalji radovi bi, koristeći saznanja u ovom doktorskom istraživanju, mogla analizirati:

- Različite aspekte polne selekcije i selektivnog abortusa, kao fenomena koji zahtijeva kontinuirano praćenje;
- Privatni patrijarhat metodom grupnog intervjua, odnosno fokus grupa u kojima bi se dobio kvalitativni uvid u jednu dimenziju patrijarhata za koju je disertacijom dokazano da dominira u Crnoj Gori;
- Vezu između rodne edukacije i kvaliteta novinarskog izvještavanja;
- Dodatne eksperimentalne studije bi mogle uspostaviti kauzalnu vezu o uticaju medija na publiku, gdje bi se precizno utvrdilo koliko se predefinisana patrijarhalna uvjerenja modifikuju pod različitim diskursnim strategijama medija;
- Buduće analize bi trebalo da se bave kontekstualnim faktorima koji preveniraju kontinuirani medijski interes za izvještavanje o selektivnom abortusu, imajući u vidu da je disertacijom ustanovljen niz problematičnih praksi u medijskom izvještavanju.

3.4. Ograničenja disertacije i njihov uticaj na vrijednost disertacije

Ograničenja doktorske disertacije se dominantno odnose na objektivne karakteristike pojedinih metoda. Anektno istraživanje, primijenjeno u disertaciji, ima visoku mogućnost generalizacije rezultata, ali je ograničeno u mogućnosti istraživača/ice da dobije subjektivni uvid ispitanika o određenoj temi. Međutim, Davidović je ovo ograničenje umanjila u mjeri mogućeg uključivanjem kvalitativne perspektive u rad, gdje je analizom anonimnih komentara auditorijuma upravo dobila "necenzurisani" uvid u stavove i vrijednosne orijentacije publike.

Drugo ograničenje odnosi se na nemogućnost socio-kognitivne analize diskursa da otkrije kako publika usvaja svoje vrijednosne sudove. Sa druge strane, socio-kognitivni pristup je neophodan preduslov za eksperimentalna istraživanja koja mogu preciznije utvrditi koliko se mišljenja auditorijuma mijenjaju pod uticajem medijskog sadržaja. Davidović je razradom 11 diskursnih strategija napravila indikatore koji mogu poslužiti u takvim istraživanjima. Takođe, ograničenje je i neujednačeni interes medija za ovu temu u utvrđenom vremenskom okviru koje uvijek može dovesti do disbalansa u korpusu. Kandidatkinja je to savladala tako što je koristila i kvantitativnu i kvalitativnu analizu kao i uporedne istraživačke metode.

4. Originalni naučni doprinos

Doktorska disertacija mr Jovane Davidović predstavlja vrijedan naučni doprinos međunarodnoj i nacionalnoj naučnoj zajednici, koji se ogleda u sljedećem:

- Doktorski rad predstavlja prvu cjelovitu, multidisciplinarnu i multimetodsku analizu patrijarhata kroz fenomen selektivnog abortusa u Crnoj Gori. Kandidatkinja je na bazi postojeće literature, izradila novi analitički okvir istraživanja, koji je sačinjen od jedinstvene kombinacije teorije patrijarhata i socio-kognitivne analize diskursa. U disertaciji su prvi put dobijena pojedina saznanja o preferenciji ka polnoj selekciji u Crnoj Gori, što je neophodna osnova za sistemsko djelovanje u ovoj oblasti.

- Doktorska disertacija sadrži prvu medijsku analizu predstavljanja selektivnog abortusa u Crnoj Gori. Pomenuto istraživanje rezultiralo je izradom 11 diskursnih strategija, od kojih je šest novoformulisanih: *faktografska diskursna strategija*, *strategija inferiornosti teme*, *zaklanjanje izza autoriteta statistike*, *strategija preusmjerenja fokusa*, *strategija usmjeravanja odgovornosti*, *strategija usmjeravanja krivice*. Naročita vrijednost ovog dijela disertacije je to što diskursne strategije ustanovljene u ovom radu imaju

primjenjivost na druge kontekste i analize medijskog diskursa koje se bave rodnom problematikom, ali i drugim temama.

- Doktorska disertacija je dala direktan doprinos u oblasti istraživačkih tehnika i metoda. Teza sadrži tzv. "rječnik kognicije" odnosno pregled emotivnih riječi i metafora koje karakterišu svaku diskursnu strategiju. Time kandidatkinja obezbjeđuje budućim istraživačima jasno razlikovanje između diskursnih strategija i identifikacijom „ključnih riječi“ daje indikatore za klasifikaciju vrsta diskursa. Osim toga, kandidatkinja je kreirala sasvim nov kodni protokol za medijsko istraživanje, baziran na opštem protokolu, koji će moći da se koristi kao dobar alat i u narednim istraživanjima.

- Doktorska disertacija je rezultirala izradom devet smjernica dominantno usmjerenih na edukativni sistem u Crnoj Gori. S obzirom na to da je u tezi ustanovljen efekat edukacije na stavove o polnoj selekciji, kandidatkinja je promišljenom analizom formulisala smjernice koje su značajne za rodni kontekst u obrazovanju u Crnoj Gori.

- Doktorska disertacija je rezultirala izradom 17 smjernica koje se odnose na profesionalne standarde izvještavanja, medijski pristup rodnoj problematici i temi selektivnog abortusa. Time disertacija daje još jedan konkretan doprinos medijskoj zajednici u Crnoj Gori, koja se u kontinuitetu obilježava kao jedan od najznačajnijih faktora u kreiranju rodno-pravednijeg društva.

- Sociološkom analizom patrijarhalnih uvjerenja, takođe se upotpunjuje i proširuje postojeća međunarodna i domaća literatura koja patrijarhat tretira isključivo kao eksplanatornu varijablu. Kandidatkinja je dodatnim istraživanjem vrijednosnih korelata privatnog patrijarhata, u velikoj mjeri omogućila detaljnije razumijevanje ovog kompleksnog koncepta. Utvrdivši najintenzivniju povezanost autoritarnosti sa privatnim patrijarhatom, ovaj rad je postavio osnovu za buduća istraživanja u oblasti političkih nauka, ali i studija roda i psihologije.

U konačnom, originalnost doktorske disertacije mr Jovane Davidović ogleda se u primjeni novog analitičkog okvira, dopuni postojećih metoda kvalitativne analize novim diskursnim strategijama, kao i u koherentnoj i multidimenzionalnoj analizi patrijarhata. Ovaj rad postavlja teorijske i empirijske osnove za buduće analize problema selektivnog abortusa i u drugim disciplinama. Disertacijom se takođe afirmiše kontinuirani akademski interes za rodnu problematiku. Osim toga, pomenuta disertacija ima direktan uticaj na medijsku struku, budući da smjernice razvijene u ovoj disertaciji služe edukovanju novinara/ki u Crnoj Gori.

Na vrijednost disertacije dodatno upućuje činjenica da je kandidatkinja sa ovom temom dobila stipendiju Ministarstva nauke Crne Gore 2018. godine, realizovala dva istraživačka boravka na inostranim univerzitetima, objavila publikaciju u časopisu na SSCI listi i održala dvije prezentacije akademskoj javnosti. Jednako je važno napomenuti da se doktorskom disertacijom ove tematike, daje direktan doprinos realizaciji Strateškog cilja 2 – *Rodna ravnopravnost u naučnom i umjetničkom istraživanju*, iz novousvojenog Plana rodne ravnopravnosti 2022-2026, Univerziteta Crne Gore, kojim je predviđeno povećanje rodno osjetljivih istraživanja i istraživanja o rodnim temama.

5. Mišljenje i prijedlog komisije

Komisija, na osnovu uvida u doktorsku disertaciju mr Jovane Davidović, konstatuje da je kandidatkinja na stručan, precizan, provjerljiv, akademski, metodološki, tehnički i stilski prikladan način izradila doktorski rad. Kandidatkinja je pokazala sposobnost savladavanja kompleksne literature, mogućnost valjane selekcije teorije i izrade jedinstvenog analitičkog okvira. Davidović je takođe demonstrirala mogućnost adekvatne formulacije istraživačkih pitanja, hipoteza, kao i odabira metoda. U radu je vidljiv širok istraživački kapacitet kandidatkinje koji se ogleda u uspješnoj primjeni kako kvantitativnih, tako i kvalitativnih metoda.

Doktorska disertacija "Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodni odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori", predstavlja jedinstven i vrijedan doprinos naučnoj zajednici, naročito imajući u vidu kontinuirano prepoznavanje Crne Gore među državama sa izraženim polnim disbalansom na rođenju. Od ovog doktorskog rada benefite će imati akademska, ali i šira javnost. Posebno je važno to što disertacija doprinosi razvoju političkih nauka u Crnoj Gori, ali i studija roda i posebno medijskih, odnosno komunikoloških studija. Imajući u vidu kvalitet, doprinos, originalnost i vrijednost doktorske disertacije, sa zadovoljstvom predlažemo Vijeću Fakulteta političkih nauka i Senatu Univerziteta Crne Gore da prihvate i odobre javnu usmenu odbranu disertacije mr Jovane Davidović pod nazivom "Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodni odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori", pred Komisijom u istom sastavu.

Podgorica, 10.6.2022. godine

Komisija:

prof. dr Dubravka Valić-Nedeljković
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Prof. dr Sonja Tomović-Šundić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore

prof. dr Tanja Oblak-Črnič
Fakulteta za društvene vede, Univerzitet u Ljubljani

Univerzitet Crne Gore
Centralna univerzitetska biblioteka
adresa / address_ Cetinjska br. 2
81000 Podgorica, Crna Gora
telefon / phone_00382 20 414 245
fax_00382 20 414 259
mail_cub@ucg.me
web_www.ucg.ac.me
Central University Library
University of Montenegro

Broj / Ref 01/G-6-222/1
Datum / Date 29.08.2022.

Crna Gora UNIVERZITET CRNE GORE FAKULTET POLITIČKIH NAUKA			
Primljeno: <u>30.08.2022.</u>			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
<u>01</u>	<u>758/3</u>		

UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

N/r dekanu

Gospodin, prof. dr Milan Marković

Poštovani profesore Markoviću,

U prilogu ovog akta dostavljamo Vam doktorsku disertaciju kandidatkinje MSc **Jovane Davidović** pod naslovom: „**Patrijarhalna uvjerenja i medijsko portretisanje rodnih odnosa na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori**“, koja je u skladu sa članom 42 stav 3 Pravila doktorskih studija dostavljena **Centralnoj univerzitetskoj biblioteci** 04. 07. 2022. godine, na uvid i ocjenu javnosti.

Na navedeni rad nije bilo primjedbi javnosti u predviđenom roku od 15 dana.

Molimo Vas da nam nakon odbrane dostavite konačnu verziju doktorske disertacije.

Napomena: Zbog kolektivnog godišnjeg odmora, rad nije mogao biti vraćen ranije.

S poštovanjem,

DIREKTOR

mr Bosiljka Cicmil

Pripremila:

Milica Barac
Administrativna asistentkinja
Tel: 020 414 245
e-mail: cub@ucg.ac.me

ASKO IMPORT MONTENEGRO DOO BAR
Šušanj bb, PIB 02645670

Na osnovu člana 135, 136, 142, 266, 280 stav 2, 298 Zakona o privrednim društvima Crne Gore i člana 15 Statuta d.o.o. ASKO IMPORT MONTENEGRO Bar, upućuje se

**OBJAVLJENJE
O SAZIVANJU SKUPŠTINE ČLANOVA
"ASKO IMPORT MONTENEGRO" D.O.O. BAR**

Ponovljena Sjednica Skupštine članova "Asko Import Montenegro" d.o.o. Bar na Zaihvajev Društva članova Aleksandar Lukashova i Irine Yurovetskaye sa učešćem u osnivačkom kapitalu društva od 25%-ukupno 50%, održaće se dana 20.07.2022.godine u 11.00 časova u prostorijama poslovnog prostora društva na adresi: Industrijska zona Jaz, Budva, Crna Gora, 85310 ("Autocentar Jaz"), sa sljedećim dnevnim redom:
1. Razrješenje Viktora Romanov (rođenog 28.12.1963.godine) sa funkcije ovlaštenog zastupnika "Asko-Import Montenegro" d.o.o. Bar i registracija odluke o razrješenju kod CRPS-a;
2. Razrješenje Maxima Shechina (rođenog 03.03.1968.godine) sa funkcije ovlaštenog zastupnika "Asko-Import Montenegro" d.o.o. Bar i registracija odluke o razrješenju kod CRPS-a;
3. Razrješenje Aleksandra Kuzina (rođenog 05.11.1967.godine) sa funkcije ovlaštenog zastupnika "Asko-Import Montenegro" d.o.o. Bar i registracija odluke o razrješenju kod CRPS-a.

O tačkama predložene dnevnog reda imaju pravo da glasaju članovi –osnivači društva Viktor Romanov sa obimom prava u osnivačkom kapitalu društva od 10%, Aleksandar Kuzin sa obimom prava u osnivačkom kapitalu društva od 20%, Maxim Shechin sa obimom prava u osnivačkom kapitalu društva od 20%, Irina Yurovetskaya sa obimom prava u osnivačkom kapitalu društva od 25% i Aleksandar Lukashov sa obimom prava u osnivačkom kapitalu društva od 25%. Kvorum za glasanje na ovoj skupštini utvrđen je članom 142 stav 2 Zakona o privrednim društvima. Skupština donosi odluku po predloženoj tački dnevnog reda tako što svaki član društva lčno ili preko punomoćnika na osnovu punomoćje koje mora biti specijalno glasa u skladu sa zakonom. Članove društva koje zastupa punomoćnik dužni su dostaviti specijalno punomoćje za glasanje o predloženoj tački dnevnog reda u skladu sa zakonom. Skupština ne može donositi odluku o pitanjima koja nisu na dnevnom redu osim u slučajevima predviđenim zakonom.

Član društva koji učestvuje u radu skupštine lčno ili putem punomoćnika ima pravo da postavlja pitanja koja se odnose na tačke dnevnog reda zakazane Skupštine članova društva, kao i druga pitanja u vezi sa društvom samo u mjeri u kojoj su odgovorni na pitanja neophodni za pravilnu procjenu pitanja koja se odnose na predložene tačke dnevnog reda. U slučaju uskraćivanja odgovora na postavljeno pitanje, ta činjenica kao i razlog iz kojeg je uskraćen davanje odgovora biće unijeta u zapisnik. Izvršni direktor Elena Yura

**ZDRAVSTVENA USTANOVA
DOM ZDRAVLJA ANDRIJEVICA
Br. Andrijevica, 2022. godine**

Na osnovu člana 40 Zakona o državnoj imovini ("Službeni list Crne Gore", br. 21/09, 04/10 i 11) i člana 5 Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini ("Službeni list Crne Gore", br. 44/10), Saglasnosti Ministarstva zdravlja Crne Gore br. 4-427/22-106/5 od 17.05.2022. godine, Saglasnosti broj 4-427/22-170/3 od 24.06.2022. godine, Saglasnosti broj 4-427/22-170/3 od 24.06.2022. godine, Zdravstvena ustanova Dom zdravlja Andrijevica objavljuje Javni poziv za prodaju osnovnih sredstava.

- I Rengen aparat, marke "RENDGEN DISASTATIX CAWO El br. 220218" godine proizvodnje 1977, godine
- Podatna cijena je 590,00 EUR
- II Motorno vozilo marke Lada Niva, broj šasije XTA21214091918386 registarske oznake AN CG 11, godina proizvodnje 2009, (u voznom stanju)
- Podatna cijena 979,91 EUR - nije registrovano
- III Multifunkcionalna sprava "gladištor" šifra JK6097 nabavljena 10.06.2019. godine (nije upotrebljavana). Vrijednost 490,00 EUR.
- Zanimljivi kupci svoje ponude mogu dostaviti preporučenom poštikom, putem pošte ili neposredno na adresi Doma zdravlja Andrijevica. Na pošti: obavezno staviti naznaku "Prijava na oglas za prodaju Rengen aparata" – "NE OTVARAJ", "Prijava na oglas za prodaju motornog vozila" – "NE OTVARAJ", "Prijava na oglas za prodaju multifunkcionalne sprave "gladištor" šifra JK6097" – "NE OTVARAJ".
- Učesnici na javnom nadmetanju dužni su da uz ponudu uplate depozit u iznosu od 10 % od početne cijene na žiro račun Doma zdravlja Andrijevica broj 535-11453-58 Prva banka Crne Gore sa naznakom "Učesnik na javnom nadmetanju".
- Rok za dostavljanje ponuda je 19.07.2022. godine do 12.00 časova. Otvaranje ponuda kojim mogu prisustvovati ponuđači ili ovlašćeni predstavnici ponuđača će sprovesti Komisija Doma zdravlja Andrijevica dana 19.07.2022. godine u prostorijama ove ustanove sa početkom u 12.30 časova. Razrjeđenje osnovnih sredstava omogućuje se svakog radnog dana dok traje i vrijeme od 12 do 14 časova. Pravo učešća na nadmetanju imaju pravna i fizička lica koja dostave sledeće doklade:

- lčne podatke za fizička lica (ime i prezime, adresu stanovanja, matični broj odnosno broj lčne karte, kontakt telefon).
- za pravna lica, sjedište i fotokopiju rešenja o registraciji
- dokaz o uplaćenom depozitu sa naznakom "Učesnik na javnom nadmetanju", na žiro račun broj 535-11453-58 Prva banka Crne
- broj žiro računa za vraćanje depozita i broj telefona za kontakt.

Osnovna sredstva se prodaju u viđenom stanju a izabrani kupac nema pravo na reklamaciju. Kriterijum za prodaju osnovnih sredstava je najveća ponuđena cijena izražena u eurima, koje ne može biti manja od najviše procenjene vrijednosti. Troškovi prenoša imovine (porez, takse i ostalo), podaci u cijeni sa kupca. Sa najpovoljnijim ponuđačem bice zaključen ugovor o kupoprodaji i isti će biti obavezan da iznos uplati u roku od 7 dana od zaključenja ugovora. Ukoliko izabrani ponuđač odustane od sklapanja ugovora uplaćeni depozit se ne vraća. U slučaju da ova ili više ponuđača dostave istu cijenu, prednost će imati onaj ponuđač koji je prvi predao ponudu, odnosno onaj ponuđač čija je ponuda prva zavedena na arhivi Doma zdravlja Andrijevica.

Nabavljeno, nepotpuno, nejasno i ponudu u nezapečaćenim kovertama neće se uzeti u razmatranje već će biti vraćene na adresu ponuđača. Prodaju osnovnih sredstava će sprovesti Komisija određena rešenjem direktora, a u skladu sa pozitivnim pravnim propisima koji regulišu ovu materiju.

DIREKTOR

Poslovna oznaka I.br.3013/2021

JAVNI IZVRŠITELJ Aleksandar Bošković Podgorica, Vasa Račkovića 4B, u predmetu izvršenja po predlogu izvršnog povjerenca Prva banka Crne Gore AD Podgorica – osnovana 1901.godine, Bulvar Svetog Petra Cetinjskog 141, koju zastupa predsjednik Upravnog odbora Tank Telačević i član Nataša Martinović, protiv izvršnog dužnika Cedomir Savić (ranije adrese Bregalnika br.15), sada na nepoznatom boravištu, radi naplate novčanog potraživanja, dana 04.07.2022. godine, donio je

RJEŠENJE

Izvršnom dužniku Cedomiru Saviću, postavlja se privremeni zastupnik Vladimir Vukašinić, advokat iz Podgorice, obzirom da je isti nepoznat boravišta i da nema punomoćnika. Privremeni zastupnik u ovom postupku, ima sva prava i obaveze koje će vršiti sve dok se izvršni dužnik ili njegov punomoćnik ne pojave pred ovim javnim izvršiteljem. Ovaj javni izvršitelj će u roku od 8 dana obavijestiti o, Službenom Listu Crne Gore, kao i u dnevnoj novin "Pobjeda".

Obrazloženje

Dana 04.10.2021.godine, izvršni povjerenik je ovom javnom izvršitelju podnio predlog za izvršenje, radi naplate javnog potraživanja u iznosu od 1.330.91 eura sa zakonskom zateznom kamatom počev od 28.09.2021. godine, do konačne naplate, u kojem je naveo da je adresa prebivališta izvršnog dužnika u Podgorici, Bregalnika br.15.

Javni izvršitelj je pokušao dostaviti pismena izvršnom dužniku na adresi iz predloga za izvršenje i na adresi pribavljenoj po službenoj dužnosti, koja dostava je ostala bezuspešna uz konstataciju dostavljača "... Nepoznat na adresi..." sa kojeg razloga se isti, radi pribavljanja podatka o novoj adresi prebivališta (boravišta) izvršnog dužnika, obratio Ministarstvu unutrašnjih poslova Crne Gore, od kojeg je dobio podatke – prestanak privremenog boravka.

Kako je u toku postupka utvrđeno da je izvršni dužnik nepoznat prebivališta i da isti nema punomoćnika, to je saglasno odredbi čl. 82 st. 3. tač. 1 ZPP-a, postavljen privremeni zastupnik Vladimir Vukašinić advokat iz Podgorice, koji će u ovom postupku imati sva prava i obaveze, koje će vršiti sve dok se izvršni dužnik ili njegov punomoćnik ne pojave pred postupajućim javnim izvršiteljem.

Na osnovu izloženo a u smislu čl. 82. 84. 85 i 86 ZPP-a, u vezi čl. 14 Z o i u vezi sa pravim slavu Vrhovnog suda Crne Gore Su. I.br.453/20 od 19.11.2020. godine, odlučeno je kao u izreci rešenja.

JAVNI IZVRŠITELJ
Aleksandar Bošković

PRAVNA POUKA: Protiv ovog rešenja može se izjaviti prigovor u roku od 5 dana od dana prijema pismenog otpovrka istog. Osnovnom sudu u Podgorici, a preko ovog Javnog izvršitelja.

Poslovna oznaka I.br.2322/2021

JAVNI IZVRŠITELJ Aleksandar Bošković Podgorica, Vasa Račkovića 4B, u predmetu izvršenja po predlogu izvršnog povjerenca Prva banka Crne Gore AD Podgorica – osnovana 1901.godine, Bulvar Svetog Petra Cetinjskog 141, koju zastupa predsjednik Upravnog odbora Tank Telačević i član Nataša Martinović, protiv izvršnog dužnika Rivan Hečaj, Tuzi, sada na nepoznatom boravištu, radi naplate novčanog potraživanja, dana 04.07.2022. godine, donio je

RJEŠENJE

Izvršnom dužniku Rivan Hečaj, postavlja se privremeni zastupnik Vladimir Vukašinić, advokat iz Podgorice, obzirom da je isti nepoznat boravišta i da nema punomoćnika. Privremeni zastupnik u ovom postupku, ima sva prava i obaveze koje će vršiti sve dok se izvršni dužnik ili njegov punomoćnik ne pojave pred ovim javnim izvršiteljem. Ovaj javni izvršitelj će u roku od 8 dana obavijestiti o, Službenom Listu Crne Gore, kao i u dnevnoj novin "Pobjeda".

Obrazloženje

Dana 04.10.2021.godine, izvršni povjerenik je ovom javnom izvršitelju podnio predlog za izvršenje, radi naplate javnog potraživanja u iznosu od 1.330.91 eura sa zakonskom zateznom kamatom počev od 28.09.2021. godine, do konačne naplate, u kojem je naveo da je adresa prebivališta izvršnog dužnika u Podgorici, Bregalnika br.15.

Javni izvršitelj je pokušao dostaviti pismena izvršnom dužniku na adresi iz predloga za izvršenje i na adresi pribavljenoj po službenoj dužnosti, koja dostava je ostala bezuspešna uz konstataciju dostavljača "... Nepoznat na adresi..." sa kojeg razloga se isti, radi pribavljanja podatka o novoj adresi prebivališta (boravišta) izvršnog dužnika, obratio Ministarstvu unutrašnjih poslova Crne Gore, od kojeg je dobio podatke – prestanak privremenog boravka.

Kako je u toku postupka utvrđeno da je izvršni dužnik nepoznat prebivališta i da isti nema punomoćnika, to je saglasno odredbi čl. 82 st. 3. tač. 1 ZPP-a, postavljen privremeni zastupnik Vladimir Vukašinić advokat iz Podgorice, koji će u ovom postupku imati sva prava i obaveze, koje će vršiti sve dok se izvršni dužnik ili njegov punomoćnik ne pojave pred postupajućim javnim izvršiteljem.

Na osnovu izloženo a u smislu čl. 82. 84. 85 i 86 ZPP-a, u vezi čl. 14 Z o i u vezi sa pravim slavu Vrhovnog suda Crne Gore Su. I.br.453/20 od 19.11.2020. godine, odlučeno je kao u izreci rešenja.

JAVNI IZVRŠITELJ
Aleksandar Bošković

PRAVNA POUKA: Protiv ovog rešenja može se izjaviti prigovor u roku od 5 dana od dana prijema pismenog otpovrka istog. Osnovnom sudu u Podgorici, a preko ovog Javnog izvršitelja.

Poslovni broj: I.br.1926/17

Javni izvršitelj Maja Alković iz Nikšića, ul. Novice Cerovića bb, u pravnoj stvari izvršnog povjerenca OTP DEBIT COLLECTION d.o.o. Podgorica, ul. Studentska bb, zgrada Banak, III sprat, protiv izvršnog dužnika Knežević Milica i Mikića, ul. VI Crnogorske brigade T-12, radi naplate novčanog potraživanja, u iznosu od 200.000,00 eura, na osnovu izvršne ligrane –vopnora o hipoteci ovršenog kod Ovršnog suda u Nikšiću pod brojem Ovr.892/2007 dana 24.01.2007. godine, dana 04.07.2022. godine, u smislu člana 45.Z.O-a, donio je rešenje o

DOSTAVLJANJU JAVNIM OBJAVLJIVANJEM

Izvršnom dužniku Knežević Milicu u Nikšiću, ul. VI Crnogorske brigade T-12, vrši se dostavljanje Zapisnika o XX prodaji nepokretnosti I.br.1926/2017 od 04.07.2022. godine i Zakućka o XXI prodaji nepokretnosti I.br.1926/17 od 04.07.2022. godine. Učesnici na javnom nadmetanju mogu nastati ovim radnim dostavljanjem snosi sva stranka, odnosno izvršni dužnik. Dostavljanje se smatra izvršenim nakon ostava roka od osam dana od dana ističanja pismena na oglasnoj tabli suda, ukoliko je prethodno izvršeno dostavljanje u dnevnom štampanom mediju, shodno čl. 5 Zakona o izmjenama i dopunama Z.O-a, u vezi sa čl. 45 Z.O.

JAVNI IZVRŠITELJ
Maja Alković

OBJAVLJENJE

Doktorska disertacija mr Jovane Davidović pod naslovom Patrijarh-ina uvjerenja i medijsko portretiranje rodnih osoba na primjeru selektivnog abortusa u Crnoj Gori i Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije, izloženi su u Centralnoj univerzitetskoj biblioteci.

Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije podnietela je Komisija za sa- selektivnog abortusa u Crnoj Gori i Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije, izloženi su u Centralnoj univerzitetskoj biblioteci. Prof. dr Dubravska Valić-Nedeljković, redovni profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu; Prof. dr Sonja Tomović-Sundić, redovni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore; Prof. dr Tanja Oblak-Črnjić, redovni profesor Fakulteta za društvene vede Univerziteta u Ljubljani.

Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije o ocjeni doktorske disertacije stavlja se na uvid javnosti 30 dana od dana ističanja obavještenja u Centralnoj biblioteci (Podgorica, ulica Džordža Vasiingtona bb), a primjedbe se mogu dostaviti Vijeću Fakulteta političkih nauka (Podgorica, ulica 13. jula br. 2).

I.br.343/2022

Javni izvršitelj Marko Daković iz Herceg Novog, u pravnoj stvari izvršnog povjerenca D.O.O. "KOTI TRGOVINA", Tuzi, Kulca Račka bb, PIB. 03090841, koja zastupa punomoćnik advokat Ojga Šestović, Sencira Jola Plešića i/g. Podgorica, protiv izvršnog dužnika D.O.O. "TORIKAS", Spomenik Matković 68, Herceg Novog, PIB. 03252710, u smislu odredbe čl.7 i 45.Z.O-a, donio je

ZAKLJUČAK

DOSTAVLJANJE JAVNIM OBJAVLJIVANJEM

U izvršnom postupku u predmetu I.br.343/2022, izvršnom dužniku nije bilo moguće dostaviti rešenje o izvršenju I.br.343/2022 od 24.06.2022.godine, izvršnom dužniku sa poslednjom poznatom adresom Herceg Novog, ul. Spomenik Matković 68, vrši se dostavljanje pismena javnim objavljivanjem. Poziva se izvršni dužnik, da se u roku od 5 dana, po ovom objavljivanju obrati Javnom izvršitelju radi preuzimanja navedene dokumentacije. Objavljanjem se smatra da je uredno izvršeno dostavljanje ovog pismena a negativne posledice koje mogu nastati snosi sva stranka. Ovo objavljivanje izvršuje se u dnevnom listu "Nova Pobjeda" na oglasnoj tabli nadležnog suda. Privrednog suda Crne Gore u Podgorici, a navedeno pismeno smatra se uredno dostavljenim istovremeno roka od osam dana od dana ističanja pismena na oglasnoj tabli nadležnog suda, ukoliko je prethodno izvršeno objavljivanje u dnevnom štampanom mediju. Protiv ovog zaključka nije dozvoljen prigovor. čl. 8. Z.O-a U Herceg Novom, dana 04.07.2022.godine.

Javni izvršitelj
Marko Daković

Javni izvršitelj Ana Nikić Petričević iz Bara, ul. Rista Lekića 1-26, u pravnoj stvari izvršnog povjerenca "Cmogorski Telekom" AD Podgorica, Moskovačka 29, PIB 02289377, koja zastupa punomoćnik Čučić Filip, advokat iz Podgorice, protiv izvršnih dužnika: Marko Milica iz Bara, Belveder 318, Stjepanović Zarko iz Bara, Sokolnica bb, Džomba Radomir iz Bara, Jovana Stojanović F1, stan 45, Kopa Frenet iz Bara, Šantić bb, Srećko Anđelić iz Bara, Branča Čuković 14 B, Bakrač Keerija iz Bara, Čana Lazara 108, Sutorman, DDO "SORKAN GROUP" Bar, Zeleni pošta bb, Radović Nedeljko iz Bara, Bakočev 68, Levedava Snežana iz Bara, Marović br. 16, radi naplate novčanog potraživanja, dana 04.07.2022. godine.

JAVNO OBJAVLJIVJE

Da se izvršni dužnici Marko Milica iz Bara, Stjepanović Zarko iz Bara, Džomba Radomir iz Bara, Kopa Frenet iz Bara, Srećko Anđelić iz Bara, Branča Keerija iz Bara, DDO "Mona Group" Bar, Radović Nedeljko iz Bara, Levedava Snežana iz Bara, u roku od 3 dana obrane ovom javnim objavljivanjem kako bi se s njima uredno rešilo izvršenju I.br. 223/21, I.br. 223/21, I.br. 146/21, I.br. 153/21, I.br. 196/21, I.br. 214/21, I.br. 1422, I.br. 15/21, I.br. 1385/22 od 23.02.2021.godine, 12/07.2021.godine, 27.07.2021.godine, 06.10.2021.godine, 08.11.2021.godine, 17.01.2022.godine, 24.04.2022.godine. Ukoliko se izvršni dužnici ne jave ovom izvršitelju u ostavljenom roku, smatraće se da je ovim objavljivanjem izvršeno uredno dostavljanje ovog narednog suda, te se isti snosi negativne posledice koje mogu nastati. Dostavljanje se smatra izvršenim nakon ostava roka od osam dana od dana ističanja pismena na oglasnoj tabli suda, ukoliko je prethodno izvršeno objavljivanje u dnevnom štampanom mediju, shodno čl. 5 Zakona o izmjenama i dopunama Z.O-a, u vezi sa čl. 45 Z.O.

JAVNI IZVRŠITELJ
Ana Nikić Petričević, s.r.

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Име, средње слово, презиме: Дубравка С. Валић Недељковић

Датум рођења: 24.10.1952.

Место и држава рођења: Сарајево, БиХ

II.1. Професионална оријентација:

наставно-научна област: Културолошке науке и комунологија

ужа научна област: Новинарство

Сажетак биографије

др Дубравка Валић Недељковић, редовна професорица Одсека за медијске студије Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду (основне и мастер студије). Предаје и на мастер и докторским Родним студијама на АЦИМС Универзитета у Новом Саду, (предмете из групе Медији и род). Области истраживања: критичка анализа медијског дискурса, медији и маргинализоване групе са фокусом на жене и националне мањине медији и мултикултурализам, медијска етика, медијска регулатива, истраживачко новинарство, медији и телевизија, медијски жанрови. Објавила је више од стотину радова у домаћим и међународним публикацијама од тога три у часописима Indexed by: Thomson ISI Web of Science, и поглавље у међународном тематском зборнику у издању престижног међународног издавача Palgrave/MacMillan. Учествовала на многобројним научним и стручним скуповима у иностранству и земљи (120). Објавила осам стручних и научних књига и монографија. Руководила пелесетак међународних и домаћих стручних и научних пројеката.

Пре ангажмана радила на Универзитету у Новом Саду, као новинарка и уредница у Радио Новом Саду тридесет година. Добитница је многих новинарских награда за информативни радио-програм и радио-репортажу.

II.2. Кретање у професионалном раду:

	установа, факултет, универзитет или фирма	трајање запослења	звање
1.	Радио Нови Сад	од 01.06.1976. до 14.02.2005.	новинарка и уредница
2.	Филозофски факултет у Новом Саду	од 14.05.2005 до 16.11.2009.	доценткиња
3.	Филозофски факултет у Новом Саду	од 16.11.2009. до 6.11.2014.	извршни професорка

4.	Филозофски факултет у Новом Саду	од 6.11. 2014.	Реловна професорица
5.	Факултет политичких наука Универзитет Црна Гора Подгорица	Академска 2008/2009. и 2009/2010.	Гостујућа професорица
6.	Banja Luka College, Република Српска, БиХ	2012/2013. и 2013/2014.	Гостујућа професорица
7.	Интернационални универзитет у Трвнику, БиХ	Академска 2013/2014.	Гостујућа професорица
8.	Факултет политичких наука Универзитет Црна Гора Подгорица	Академска 2016/2017.	Гостујућа професорица

II.3 Специјализације и студијски боравци у иностранству (у трајању дужем од две недеље):

- The Chelsea School of Languages**
Установа | Лондон, Велика Британија
Усавршавање енглеског језика | место и држава
врста (циљ) боравка | 1975-1976. (осам месеци) | период боравка
- Central European University (CEU)**
Установа | Будимпешта, Мађарска
Diversity Curriculum Training | место и држава
врста (циљ) боравка | 2002. (октобар) | период боравка
- Данска школа новинарства**
Установа | Орхус, Данска
тренинг за израду планова и програма за медијске студије | место и држава
врста (циљ) боравка | 2003. (април) | период боравка

II.4 Докторске студије (за кандидате који су докторирали по закону који је важио до 2005 попунити само поља означена са *)

година пријаве: година завршетка:

универзитет: Универзитет у Новом Саду

факултет: Филозофски факултет

студијски програм: Српски језик и лингвистика

звање: доктор лингвистичких наука

научна област: Српски језик и лингвистике

наслов завршног рада: Прагматичке особине интервјуа остварених на радију

II.5 Магистарске студије

година уписа: 1977. година завршетка: 1988.
универзитет: Универзитет у Београду
факултет: Факултет политичких наука
студијски програм: Масовне комуникације и публицистика
звање: магистар политичких наука
научна област: Новинарство
наслов завршног рада: Филм као средство комуникације: граматика филмског језика и когнитивни ритмиј

II.6 Основне студије

година уписа: 1971. година завршетка: 1975.
универзитет: Универзитет у Новом Саду
факултет: Филозофски факултет
студијски програм: Јужнословенски језици
звање: професор јужнословенских језика и књижевности

II.7 Звање светских језика (унети ДА или НЕ као оцену)

језик (навести језик)	чита	пише	говори
енглески језик	да	да	да
руски језик	да	да	да

III.1. НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИ РАД

- Valić Nedeljković, Dubravka; Geler, Zoltan; Bala, Karlo (2016). New Learning Environment Model for Theoretical Lectures. *eLearning and Software for Education*. (12th International Conference) Vol 2. Bucharest: National Defence University "Carol I". pp. 374-379. DOI: 10.12753/2066-026X-16-125. ISSN: 2066-026X (Indexed by: Thomson ISI Web of Science).
- Valić Nedeljković, Dubravka (2014). Debates as a distance-learning tool. *The 10th International Scientific Conference eLearning and software for Education* Vol 4. Bucharest: Defence University Carol I Impact factor 10.12753/UDK 2066-026X-14-

309 ISSN:2343-7669, ISSN-L 2066-026X, Volumen 4, Impact Factor:0.556|
Ranking:48/72 in Communication | 5-Year Impact Factor:1.021 Source:2012 Journal
Citation Reports® (Thomson Reuters, 2013)

Valić Nedeljković, Dubravka (2013). Distance learning in the context of new digital media technology. In *Quality and efficiency in eLearning*. Volume 1. Ion Roccanu (ed.). Bucharest: Defence University Carol I. стр. 531-535. ISSN: 2066-026X Impact factor 10.12753/ UDK 2066-026X-13-086 sci. Impact Factor: 0.556| Ranking:48/72 in Communication | 5-Year Impact Factor:1.021 Source: 2012 Journal Citation Reports® (Thomson Reuters, 2013)

Valić Nedeljković, Dubravka, R. Ruard Ganzevoort, Srđan Sremac (2017) *The Patriarch and the Pride: Discourse Analysis of the Online Public Response to the Serbian Orthodox Church Condemnation of the 2012 Gay Pride Parade*. In: *Lived Religion and the Politics of (In)Tolerance*, edd by R. Ruard Ganzevoort and Srđan Sremac. Palgrave/MacMillan. pp 85-111. ISBN: 978-3-319-43405-6; e-book: ISBN 978-3-319-43406-3; DOI 10.1007/978-3-319-43406-3

Valić Nedeljković Dubravka (2017). Ratna i predizborna retorika u kampanjama nekad i sad – sličnosti i razlike. U *Politike sećanja i zamrznuti konflikti. postjugoslovenski prostor i širi kontekst*, priredili Dubravka Valić Nedeljković, Nikola Knežević, Srđan Sremac i Dinko Gruhonjić. Novi Sad. Centar za istraživanje religije politike i društva i Filozofski Fakultet univerziteta u Novom Sadu. str. 62-75. UDC 342.849.2:316.774, ISBN: 978-86-89419-07-8, COBISS.SR-ID 314919943. M33

Валић Недељковић Дубравка (2016). Деконструкција уређивачке политике дневног листа „Данас“ у време парламентарне предизборне кампање у Србији 2016. *Годишњак Филозофског факултета XL1* стр. 503-518. Нови Сад: Филозофски факултет. COBISS.SR-ID DOI. M51

Valić Nedeljković Dubravka, Geler Zoltan, Bala Karlo (2016). Innovations in teaching - a case study of the Department of Media Studies, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad. International Conference EDUvision 2016 "Modern Approaches to Teaching the Coming Generations". Ljubljana, December 1-3, 2016. Ljubljana: EDUvision, pp. 565-578, ISBN: 978-961-93662-8-8. M33

Валић Недељковић, Дубравка (2015). (Не)заинтересованост програма на мањинским и већинском језику за изборе за чланове националних савета националних мањина. У: *Индикатори професионалног/непрофесионалног понашања медија: могућности за побољшање стања*. Ур: Раде Вељановски. Београд: Факултет политичких наука. стр. 147-163. УДК 316.774:323.1:324(497.113). ИСБН: 978-86-84031-90-9. COBISS.SR-ID220495884 : M45

Валић Недељковић Дубравка (2015). Приватизација медија на језицима мањина – шанса или претња: дијахрона и синхрона перспектива. *Дигиталне медијске технологије и друштвено-образовне промене*, књига 5. Дејан Палица, Норберт Шинковић (ур.) Нови Сад: Филозофски факултет. стр. 291-301. ИСБН: 978-86-6065-354-5; 9788660653545. УДК 347.23:659.3(497-113) М14

Valić Nedeljković, Dubravka (2014). *Plaćeno političko oglašavanje u predizbornim kampanjama u Srbiji*. Fokus na TV spot. U: *Koga su mediji izabrali, a šta su partije nudile?* ur. Jovanka Matić. str. 15-43. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. ISBN: 978-86-921419-6-4, COBISS.SR-ID 287587335. M44

Валић Недељковић, Дубравка (2014). Патријарх СЦП, Праја, онлајн јавност. У *Улога медија у нормализацији односа на Западном Балкану*, ур. Дубравка Валић Недељковић, Срђан Сремац, Никола Кнежевић и Динко Грухоњић. Филозофски факултет: Нови Сад. стр. 309-327. УДК 316.774:(271.222(497.11)-732.2:305-055.3; ИСБН: 978-86-6065-263-0; COBISS.SR-ID 285800455 М 14

Valić Nedeljković Dubravka (2014). *Hate speech in online media in Serbia*. In: *Hate speech in online media in South East Europe*, ed. Remzi Lani. Tirana: Albanian Media Institut, Institut Shqiptar i Medias. pp. 156-174. ISBN: 978-9928-172-38-9M 14 (4)

Валић Недељковић Дубравка (2014). Изостанак политичарки у плаћеном оглашавању. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*. Година XXXIX-1. стр. 151-176. УДК342.849.2-055.2316.774(497.11"2014"), ИСЦН: 0374-0730. М 51

VALIĆ NEDELJKOVIĆ DUBRAVKA, SCHICK-BODRIĆ EDNA (2014) *Media constructs and images between Serbia and Kosovo. Discourse analysis based on coverage by the online editions of leading newspapers*. U *Jezici i kulture u vremenu i prostoru* Snežana Gudurić, Marija Stefanović (ur.) Filozofski fakultet, Novi Sad. str. 501-514. ISBN: 978-86-6065-282-1

Valić Nedeljković Dubravka (2014). *Deti a uspokojovanie ich informativnych potreb*. U: *150 rokov slovenskych novin a časopisov v Srbsku a 70 rokov Hlasu Ludu*. Samuel Žiak. (ur.) Novi Sad : Hlas Ludu. str. 167-175. ISBN: 978-86-82513-31-5. M45

Valić Nedeljković, Dubravka (2013). *Fears and hopes related to the EU: Discourse strategies of the comments on the Politika's media portal*. In: *Europe Here and There: Analysis of europeanization discourse in the Western Balkans media*. edited by Dubravka Valić Nedeljković and Jelena Kleut. Novi Sad: Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu. стр. 147-159. ISBN: 978-86-6065-167-1, COBISS.SR-ID 279462663

Valić Nedeljković, Dubravka (2013). What are national minority media?. In: *Information in Minority Languages in the Western Balkans: Freedom, Access, Marginalization*. стр. 45-61. ISBN: 978-9958-514-04-3; COBISS.BIH-ID 20582150. M14

Valić Nedeljković, Dubravka (2013). New technologies and media literacy education for Ethnic Minorities in Serbia. In: *New technologies and media literacy education*, 8th conference reader DisCo 2013. Jan Beseda and Zbyněk Machát (ed.) 2013 by Center for Higher Education Studies; Creative Commons CC-BY-SA 3.0; pp 35-40. ISBN: 978-80-86302-45-4. M14

Valić Nedeljković, Dubravka (2013). Distance learning in the context of new digital media technology. In *Quality and efficiency in eLearning*, Volume 1. Ion Roceanu (ed.). pp 531-535. ISSN: 2066-026X UDK 10.12753/2066-026X-13-086; COBISS.SR-ID 516974180. M24

Валић Недељковић Дубравка и Јелена Клеут (2012). Представљање сиромаштва у традиционалним и новим медијима. Нови Сад : Филозофски факултет. едиција Медијска истраживања, књига IV. стр. 116. ИСБН: 978-86-6065-121-3. COBISS.SR-ID 274-211335.

Валић Недељковић, Дубравка (2012). Покрајински јавни сервис Војводине: програми на ромском језику. *Промене идентитета, културе и језика Рома у условима планске социјално-економске интеграције* : зборник радова са научног скупа одржаног 6-8. децембра 2010. уредници Тибор Вараци, Горан Башић. – Београд: САНУ (Научни скупови / Српска академија наука и уметности; књ. 139. Одељење друштвених наука ; књ. 33) стр. 365-376. ISBN: 978-86-7025-598-2; COBISS.SR-ID 195300364. M14

Valić Nedeljković, Dubravka (2011). Journalist of tv rtv on digitalization. *Knowledge, Education, Media*. Novi Sad : Faculty of management. Proceedings of Scientific-research interdisciplinary project *Digital media technologies and social-educational changes that is financed by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia*. стр. 163-172.UDC: 621.397.27: 070.422 ISBN 978-86-85067-36-5 M14

Valić Nedeljković, Dubravka (2011) O strategije pentru mass-media in contextul mijloacelor de informare in limbile comunitatilor minoritate din Voivodina. *Europa an 4/2 – No. 8 2011*. стр. 29-32. UDK: 32.019.5:321.1 (497.113); UDK: 316.774:323.1(497.113); COBISS.SR-ID 269253895. M53

Валић Недељковић, Дубравка (2011). Дигитализација у Србији у контексту медијске стратегије Војводине с фокусом на медије националних мањина. *МедиАнали*, међународни зnanствени часопис за питања медија, новинарства, масовног комуницирања с јавностима, годиште 5, бр 9. липањ 2011, ур. Ђорђе

Обрадовић, Дубровник. стр. 57-75. ИССН: 1846-436Х; УДК 316.77: 070; 659.4
ТЕКСТ-УДК 007 (497.113) (57-74) COBISS.SR-ID 516203364. M24
Валић Недељковић, Дубравка (2011). *Људска права у дневним листовима у
Србији: анализа садржаја. Зборник Матице српске за друштвене науке. LXII,*
бр. 136 (6/2011). стр. 547-558. ISSN: 0352-5732 UDK 3 (05) UDC 342.7:070/070.1/
DOI: 10.2298/ZMSDN1137547V. M24

Валић Недељковић Дубравка (2011). *Род и медији. Увод у родне теорије.* ур.
Ивана Милојевић и Слободанка Марков. Нови Сад : Универзитет у Новом Саду.
Центар за родне студије АЦИМСИ и Meditera Publishing. стр. 447-461. ISBN:
978-86-86689-64-1, COBISS.SR-ID 266051847. (оригинални научни рад, M44).

Валић Недељковић Дубравка (2011). *Род и медији. Увод у родне теорије.*
Уреднице: Ивана Милојевић и Слободанка Марков. Нови Сад : АЦИМСИ и
Mediterran Publishing. стр. 447-461. ISBN: 978-86-86689-64-1, COBISS.SR-ID
266051847. M44

Valić Nedeljković Dubravka (2009). *Medienrecht und Minderheiten : Fallstudie
Serbien. Die Stellung des Journalisten in Deutschland und in Ost-/Südosteuropa/ 3.*
Frankfurter Medienrechtstage 2008. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2009.
(Osteuropa). стр. 10-14. M14

Valić Nedeljković, Dubravka (2009). *The representation of minority communities
in the media: preparation plan – a possible model of good practice.* In: *Book of
Summaries: The Bridges of Media Education* (ed. by Dubravka Valić Nedeljković
and Jelena Kleut) стр. 69-72. Novi Sad: Odsjek za medijske studije, Filozofski
fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, ISBN: 978-86-6065-029-2. COBISS.SR-ID
244160775. M33

Валић Недељковић, Дубравка (2009). *Стереотипи о професији новинар. У:
Слобода изражавања и људска права новинара у Војводини: резултати
истраживања о положају новинара и новинарске професије у Војводини.* Нови
Сад : Покрајински омбудсман. стр. 35-40. ISBN: 978-86-907911-6-3, COBISS.SR-
ID 244841479. M53

Валић Недељковић, Дубравка (2009). *Реформисање медијских закона у
Србији и њихова рефлексја на медије националних мањина. У: Slovenske
vojvodinske novinarstvo vo vire medialnych diani v srbska,* ур. Владимира
Дорчова. Куштин : Удружење словачких новинара. стр.147-155. ISBN: 978-86-
7103-342-8; COBISS.SR-ID 514525028. M 45

III.3 остало

А. Признања, награде и одликовања за научни рад:

1. Добитница две највише покрајинске награде за новинарску репортажу (1973. и 1989) и чланица тима који је два пута добио прву награду на Фестивалу матичних

Југословенских радио-станица у Охриду у категорији информативно-политичких емисија:

2. Учествовала са репортажама *по позиву* (1991. и 1992) на међународном конкурсy *General motors* за новинарско остварење у области научноистраживачког рада.
3. Добитница прве награде (1993) на јавном конкурсy *Идејно решење за новоуспостављени Други програм Радио Новог Сада*.

В. Чланство у научним и стручним организацијама:

1. Чланица Етичког комитета *Независног друштва новинара Војводине* од 2004.
2. Чланица Етичког комитета *Клиничког центра Војводине*, од 2004. до 2008.
3. Чланица *Steering committee, Global Investigative Journalism Network*, од 2003.

III.1 а Уџбеници

аутори: Дубравка Валић Недељковић наслов: <i>Практикум новинарства</i> издавач: Привредни преглед, Београд ISBN: 86-315-0214-6
аутори: Дубравка Валић Недељковић наслов: <i>Практикум новинарства, друго допуњено издање</i> издавач: Привредни преглед, Београд ISBN: 86-315-0258-8
Аутори: група аутора уредник Давор Марко Наслов: <i>Новинарски приручник: промицање медијске одговорности у мултикултуралним друштвима</i> Издавач: Медиа План институт, Сарајево, Босна и Херцеговина ISBN 978-9958-9736-8-0; COBISS.BH-ID 17002758.

III.2 б Друга дидактичка средства

аутори: група аутора, уредница Дубравка Валић Недељковић наслов: <i>Практикум ТВ новинарства</i> издавач: Новосадска новинарска школа врста публикације: интерактивни CDR (моделиран као видео-игра)

III. 3 в Учешће и руковођење научним и другим пројектима

назив пројекта: Верски медији на простору БиХ, Хрватске и Србије финансиран (од кога): Pax Christi Nederland врста пројекта: истраживачки период: 2002-2004 руководилац: Дубравка Валић Недељковић
назив пројекта: Место и значај медијских студија за међурегионалну сарадњу финансиран (од кога): Извршно веће Војводине, секретаријат за науку, InterRegio Sci врста пројекта: истраживачки период: 2005-2009 и 2010-2012 руководилац: проф. др Вера Васић, проф. др Корнелија Фараго
назив пројекта: Трансформација Радио-телевизије Нови Сад у јавни сервис Војводине финансиран (од кога): Извршно веће АП Војводине, секретаријат за информације врста пројекта: истраживачки период: 2006-2009 руководилац: Дубравка Валић Недељковић
назив пројекта: Слобода изражавања у медијима Војводине у 2007. години финансиран (од кога): Омбудсман Војводине врста пројекта: истраживачки период: 2007-2008 руководилац: Дубравка Валић Недељковић
назив пројекта: Дигиталне медијске технологије и друштвено-образовне промене финансиран (од кога): министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије врста пројекта: истраживачки период: 2010-2017 руководилац: руководилац целог пројекта проф. др. Милица Андевиќ, ван. проф. др Дубравка Валић Недељковић, руководилац потпројекта "Технолошки и медиолошки аспекти дигитализације телевизијског програма"
назив пројекта: Media Discourse of Poverty and Social Exclusion финансиран (од кога): Regional Research Promotion Programme Western Balkan/Swiss Agency for development and Cooperation SDC and Universitats Friburgensis врста пројекта: истраживачки период: 2010-2011 први и од 2011-2012 други циклус руководилац: Дубравка Валић Недељковић
назив пројекта: Europe, Here and There: Analysis of Europeanization discourse in the Western Balkans media финансиран (од кога): Regional Research Promotion Programme Western Balkan/Swiss

<p>Agency for development and Cooperation SDC and Universitats Friburgensis vrста projekta: истраживачки период: 2012-2013 руководилац: Дубравка Валић Недељковић</p>
<p>назив пројекта: Успостављање дијалога између заједнице истраживача и доносилаца одлука ради унапређења квалитета истраживања у друштвеним наукама у Србији финансиран (од кога): Regional Research Promotion Programme Western Balkan/Swiss Agency for development and Cooperation SDC and Universitats Friburgensis vrста projekta: истраживачки период: 2012-2013 руководилац: Економски институт у Београду</p>
<p>назив пројекта: Minority and media in Western Balkan: regional comparative research project on quality of minority media content финансиран (од кога): Regional Research Promotion Programme Western Balkan/Swiss Agency for development and Cooperation SDC and Universitats Friburgensis vrста projekta: истраживачки период: 2012-2013 руководилац: МедиаПлан Институт, Сарајево, Босна и Херцеговина</p>
<p>назив пројекта: South East Media Observatory (Медијска обсерваторија: јачање интегритета медија у земљама Западног Балкана) финансиран (од кога): Европске комисије, ИПА пројекти vrста projekta: истраживачки период: 2012-2016 руководилац: Мировни институт, Љубљана, Словенија. Дубравка Валић Недељковић, шефица истраживачког тима за Србију</p>
<p>назив пројекта: Јавни медијски сервис у служби јавности финансиран: Фондација за отворено друштво, Србија vrста projekta: истраживачки период: 2016 руководилац: Дубравка Валић Недељковић</p>

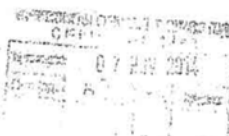
УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
Др Зорана Ђинђића 1
21000 Нови Сад
Република Србија

UNIVERSITY OF NOVI SAD
Dr. Zorana Đinđića 1
21000 Novi Sad
Republic of Serbia

Телефон / Phone: +381 21 485 2000, 485 2020 | Факс / Fax: +381 21 450 418 | Е-маил: rektorat@uns.ac.rs | http://www.uns.ac.rs

Број: 04-29/33
Нови Сад, 29. октобар 2014. године

На основу члана 48 став 3 тачка 6 и члана 65 Закона о високом образовању („Службени гласник РС” бр. 76/05, 100/07-аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12, 89/13), члана 73 тачка 5 и члана 136 тачка 9 Статута Универзитета у Новом Саду (Савет Универзитета, 28.12.2010. године, 23.03.2012. године, 11.10.2012. године, 26.02.2013. године, 15.11.2013. године и 30.05.2014. године) и члана 8 став 1 и 2 Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Новом Саду (Сенат Универзитета, 23.01.2006. године и 27.12.2013. године), Сенат Универзитета у Новом Саду на седници одржаној 29. октобра 2014. године, једногласно је донео

ОДЛУКУ

о избору др Дубравке Валић-Недељковић у звање редовног професора на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, за ужу научну област Новинарство.

Образложење

Након спроведеног поступка у складу са Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Правилником о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Новом Саду, Сенат Универзитета је размотрио и прихватио Одлуку о утврђивању предлога за избор у звање и заснивање радног односа Изборног већа Филозофског факултета у Новом Саду од 03.10.2014. године и Закључка Стручног већа за хуманистичке науке и уметност од 23.10.2014. године и донео Одлуку као у диспозитиву.

ПРЕДСЕДНИК СЕНАТА

Проф. др. Марислав Вековић

PROFESSIONAL BIOGRAPHY (CV)

TANJA OBLAK ČRNIČ, PhD

University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences, Department of Communication

Education, employment and degrees: Tanja Oblak Črnič (born 16 December 1973) lives and works in Ljubljana. She graduated in Sociology (1996), received her Master's (1999) and Doctor's degree (2001) in Communication Sciences at the Faculty of Social Sciences. During the course of the master's study she took advanced academic study courses at the University of Essex and the University of Oxford (UK), after her doctorate she worked as a postdoctoral researcher at the University of Helsinki (Finland), and in 2012, she was as a visiting researcher at the University of California, Berkeley (USA). She has been employed at the Faculty of Social Sciences since 1996, initially as a young researcher, and since 2005 regularly employed at the University of Ljubljana as a university professor.

Education, degrees and dates received

1992-1996 undergraduate studies of Sociology and Social Information Science, Faculty of Social Sciences (FDV), University of Ljubljana (UL)

1996 BA in Sociology with the thesis "*The use of information technology and gender differences in the private sphere*" (September)

1999 MA in Communication Sciences with Master's thesis "*Social context of communication technologies: images of cyber society in the scientific and popular discourse*" (April)

2001 PhD in Communication Sciences with doctoral dissertation "*Images of electronic democracy: communication technologies and changes in communication and participation processes*" (written in English, September).

2001-2002 scholarship holder at postdoctoral studies in the *Department of Communication Sciences at the University of Helsinki* (under the supervision of dr. Sinikka Sassi)

2002 promoted to the title of Doctor of Science in the field of Social Sciences (22 January 2002)

2011 Erasmus exchange professor in University of Helsinki (April 2011)

2012 visiting researcher at the *School of Information at the University of California, Berkeley, USA* (6 months, sabbatical)

Professional positions

1996-2001 Young researcher, Centre for Research on Social Communication, Institute for Social Sciences, FDV, UL

2002-2005 Research Assistant, Department of Media and Communication Studies, FDV, UL

2005- Assistant Professor, Department of Media and Communication Studies, FDV, UL

2007-2008 maternity leave (12 months)

2008- Associate Professor for Communication, FDV, UL

2010 maternity leave (6 months)

2014- Full Professor for Communication, FDV, UL (December 2014)

Faculty Career and elected functions: She has been working at the undergraduate and postgraduate teaching programmes in Communication Sciences, where she was elected for three mandates to hold the chair of Media and Communication Studies (2003-2005; 2005-2007, 2010-2013). Currently, she is the Head of Department of Communication and Custodian of Communication doctoral program (2015-2017). She actively led an overhaul of undergraduate programme of Communication Sciences (2003-2005) and she was coordinating a recent programme reform on the Faculty level within Department of Communication.

Elected and other functions

2015-2017 Head of Department for Communication

2015- Custodian of Doctoral program in Communication Studies

2013-2015 Member of the Senate of the Faculty of Social Sciences

2005-2007

2013-2015 Custodian of the Master's programme of Media and Law

2011-2013 Head of Chair for Media and communication studies

2003-2007

2011-2015 Member of the Commission for the amendment of the rules, FDV
2003-2005 Member of the Commission for the Prešeren awards for BA theses
2003-2005 Member of the Commission for the renewal of Web site of FDV
2005-2007 Member of the Commission for educational affairs, FDV
2007-2009 Member of the FDV Commission for textbooks

Teaching and mentoring: As a mentor she works at the undergraduate and master programmes, as well as at the doctoral level; she was also a mentor to a young researcher (2009-2013). Professionally and academically she also cooperates with other faculties within the University of Ljubljana (ALUO, FF - Department of German language, Department of English language, Department of Sociology, Department of Psychology) and actively cares for the visibility of Communication Sciences outside of UL. She has been actively involved in teaching several courses within different study programs at the Faculty of Social Sciences since 1996. She nourishes also constant international experiences as visiting professor and through hosting professors from abroad.

Teaching experiences & Courses taught

1996-2002 assistant within Media and Communication program and Sociology-social informatics studies

2001-2002 visiting assistant on Department for communication, University in Helsinki, within the course "*Information Society Policy Programs and Applications*" and student work-shop "*Putting it all together*"

2001-2002 assistant in the major course *Introduction to communication studies*

2002-2007 undergraduate level course *Theories of Information society*

2003- undergraduate level minor courses *Communication and new technologies, E-democracy, Internet practice*

2005 visiting professor in University in Klagenfurt, Austria, *Democratic potentials of electronic public sphere* (June 2005)

2008- undergraduate level major courses *Introduction to communication research, Communication Research Seminar, Research Practice*

2008- graduate level: *New Media and Society, Political participation and the internet*

2015- doctoral seminar I in Communication study program

Mentor and supervisor

2003- mentoring and co-mentoring diploma theses and post-graduate master theses

2003- participation in mentoring committee in under-graduate and graduate level

2009- supervisor in doctoral program

2009-2013 mentoring young researcher

Research focus: With her research work within the framework of the Centre for Research on Social Communication (CDK) and in cooperation with other research centres at the Faculty of Social Sciences (CMI, CPR, CMO) she demonstrates herself particularly in the field of studying the social aspects of new media, which is shown by her participation in various research projects, several international conferences and regular publications in domestic and foreign journals and edited publications. She is the author of two monographs, the co-editor of a scientific book and two thematic journal publications and the author of various scientific contributions at home and abroad.

In the last period, her research attention has been focused on studying the role of interactivity in communication online environments, both on the level of political communication as well as communication among new audiences and Web-based media forms. In this regard, she continues and deepens her research in the field of online communication, political action and e-democracy, which she has also introduced as an important framework within the Slovenian communication sciences. Within two fundamental research projects she has been examining the amended roles of communication and interaction in the micro environment, particularly within families and in everyday life of young people, as the result of new mobile technology and contemporary digital culture. With that she has expanded her research focus into the field of sociology and cultural studies, and thus approached communication subjects to the interdisciplinary theoretical baselines. She continues her work in the framework of the

digital citizenship project, in which she intertwines and upgrades the scientific findings so far.

Selected publications in last decade

2017

· LUTHAR, Breda, OBLAK ČRNIČ, Tanja. Media repertoires and discursive communities: studying audiences in the multimedia age. *Communications*, ISSN 0341-2059, Nov. 2017, vol. 42, no. 4, str. 415-439, doi: 10.1515/commun-2017-0028.

· OBLAK ČRNIČ, Tanja. Neglected or just misunderstood?: the perception of youth and digital citizenship among Slovenian political parties. *Teorija in praksa : revija za družbena vprašanja*, ISSN 0040-3598, jul. 2017, letn. 54, posebna št., str. 96-111, 159.

2016

· Oblak, Tanja. Mladi državljani in institucionalna politika v kontekstu participativne digitalne kulture/Young citizens and institutional politics in the context of participatory digital culture. *Annales, Series historia et sociologia*, 26, 1: 119-132.

· Oblak, Tanja, Amon Prodnik Jernej. Online deliberation between the weak and strong public sphere. *eJournal of eDemocracy and open government*, ISSN 2075-9517, 2015, vol. 7, no. 1, str. 99-116

2015

· LUTHAR, Breda, OBLAK, Tanja. Medijski repertoarji in diskurzivne skupnosti. *Teorija in praksa*, ISSN 0040-3598, jan.-apr. 2015, letn. 52, št. 1/2, str. 7-30.

2014

· OBLAK, Tanja, KUHAR, Metka. Everyday and family contexts of youth computer cultures: the case of Slovenia. *Annales, Series historia et sociologia*, 24, 1: 129-142

· HAFNER-FINK, Mitja, OBLAK, Tanja. Digital citizenship as multiple political participation?: predictors of digital political participation in Slovenia. *Teorija in praksa*, 51, 6: 1284-1303

2013

· OBLAK, Tanja, VOBIČ, Igor. Converging practices and discourses: obstacles in production culture for interactivity in Slovenian online newspapers. *Convergence*, 19, 3: 365-381

· OBLAK, Tanja, OŠLJAK, Katja. Politically un-interactive web: transformations of online politics in Slovenia. *International journal of electronic governance*, 6, 1: 37-52

· OBLAK, Tanja. Slovenians offline: class and cultural aspects of digital exclusion. *Sociologický časopis*, 49, 6: 927-949

2012

· OBLAK, Tanja. Digitalne razslojenosti: spletna kultura skozi razredno in kulturno diferenciacijo v Ljubljani in Mariboru. *Družboslovne razprave*, 28, 71: 39-62

· OBLAK, Tanja. Idea(l)s on e-democracy and direct online citizenship. *Southeastern Europe*, 36, 3: 398-42

2011

· OBLAK, Tanja, AMON PRODNİK, Jernej, TRBIŽAN, Nika. Deliberation and online participation: The case of the Slovenian portal "I propose to the government". *Journal of comparative politics*, 4, 2: 90-110,

· OBLAK, Tanja. The generational gap and the diverse roles of computer technology: the case of Slovenian households. In COLOMBO, Fausto (ed.). *Broadband society and generational changes*, (Participation in broadband society, vol. 5). Frankfurt am Main: P. Lang, 289-304

· OBLAK, Tanja, JONTES, Dejan. (New) media culture among Slovenian youth. V: PANDO CANTELI, Marija J. (ed.). *Conjunctions and disruptions: communication, information and media studies in*

Europe, (Maior series, vol. 1). Bilbao: University of Deusto, 137-150
2010

· OBLAK, Tanja. Preobrazbe na spletu: od infopromocijske k individualizirani politiki?/*Transformations on the web: from promotional to individualised politics?. Teorija in praksa*, 47, 1: 22-40.

2009

· OBLAK, Tanja (ed), LUTHAR, Breda (ed). *Mobilni telefon in transformacija vsakdana/Mobile phones and transformation of everyday life*, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 230 pp.

2008

· OBLAK, Tanja. O začetkih interneta na Slovenskem/The beginnings of the Internet in Slovenia. V: PUŠNIK, Maruša (ed.). *Prispevki k zgodovini slovenskih medijev*, (Javnost/The Public, vol. 15, supl.). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 15, supl.: S151-S170.

2007

· OBLAK, Tanja, ŽELJAN, Katja. Slovenian online campaigning during the 2004 European parliament election : struggling between self-promotion and mobilization. V: KLUVER, Randolph (ed.), JANKOWSKI, Nicholas W. (ed.), FOOT, Kirsten A. (ed.), SCHNEIDER, Steven M. (ed.). *The Internet and national elections: a comparative study of web campaigning*, (Routledge research in political communication, 2). London; New York: Routledge: 60-76.

2006

· PINTER, Andrej, OBLAK, Tanja. Is there a public sphere in this discussion forum?. V: SARIKAKIS, Katharine (ed.), THUSSU, Daya Kishan (ed.). *Ideologies of the Internet*, (International Association for Media and Communication Research). Cresskill [N. J.]: Hampton Press, 99-113.

2005

· OBLAK, Tanja. The lack of interactivity and hypertextuality in online media. *Gazette (Leiden)*. 67, 1: 87-106.

· OBLAK Tanja, Gregor Petrič. Splet kot medij in mediji na spletu/Web as a media and media on the Web. Ljubljana: FDV

2003

· OBLAK, Tanja. Izzivi e-demokracije/Challenges of e-democracy. Ljubljana: FDV.

Scientific research activities

a) participation in national research programs

1999-2003 *Social information and communication processes*

2003-2008 *Mass media, public sphere and social changes*

2008-2014 *Mass media, public sphere and social changes*

2015- *Political research*

b) participation in national research projects

1995-1996 Study *Young and Aids, 1997*. Ljubljana: FDV, ADP, 2001

1996 Study *Social aspects of municipal Koper: survey among college students*. (CPS, FDV)

1997-1999 Applicative project *Analysis of media content on joining Slovenia in EU* (CDK, CMO, FDV)

1999-2001 Basic project *Life styles in media society* (CDK, FDV)

2001-2002 *Analysis of governmental web sites*, financed by governmental office for communication and information (CATI, d.o.o.)

2003-2004 Postdoctoral project *Democratic potential of electronic public sphere*

2002-2005 Project CRP *Media convergence: characteristics of media online and their effects* (CDK, FDV)

2004-2008 Basic project *Cultural and social aspects of virtual life-styles* (CMI in CDK)

2010-2013 Basic project *Class, culture and media consumption* (CDK)

2013-2016 Basic project *Digital citizenship* (MI, FDV, ZRC-FHŠ KP)

c) international summer-schools and research meetings:

1998 summer school *Social Science Data Analysis and Collection*, University in Essex, UK.

1999 *Wolfson College, Univerza v Oxfordu; Center for Socio-Legal Studies, participation in a project "Policy and regulatory responses to the use of electronic communication technologies by transnational communities in Europe"*.

2001-2005 International research network EU COST A20 "*Impacts of the Internet on the mass media*"

2012 Research visitor *School of Information, University in Berkeley, USA.*

d) Participation in international conferences:

1998 CATaC'98 *Cultural Attitudes Towards Technology and Communication*, London, 1.-4. August, Drury College, ZDA.

2000 "*New Media - New Politics*", december, Oxford Brookes University; with the title *Electronic Democracy and New Spaces of Political Actions.*

2001 "*E-Networks: Arenas for Democratic Engagement?*", september, Piran, with the title *Dialogue and representation: The normalization of cyberspace or a new transformation of public sphere?*.

2002 COST A20 *The Impact of the Internet on the Mass Media in Europe*, Nicosia: 27-28 March 2002, with the title *The interactivity of Slovenian on-line newspapers.*

"*New media new politics?*", 20th - 22nd June 2002, Tromsø, Norway, with the title *Slovenian online newspapers in the electronic public sphere.*

"*Electronic networks and democracy*", 9-12 October 2002, Nijmegen: EURICOM, with the title *New spaces for political action.*

2003 "*Towards new media paradigm*", 27.-28. June 20, Pamplona, with the title *Aspects of cybertextuality: interactivity and hypertextuality of online media.*

2005 50th Years of Communication research, November, Amsterdam, with the title *The interpersonal culture of chat-room generation.*

2006 "*Alternative media*", 13-15. October, Ljubljana, co-authoring *Contribution of new media to dialectics between publics and counterpublics.*

2009 European on-line journalism: a tension between the "old" and the "new" media profession. ESA, Lisboa: ISCTE-IUL.

2010 I propose to the government: an e-participatory attempt towards deliberative governance? *Universitatea Babeş-Bolyai Cluj, Romania, 25-27 July 2010*

2011 From opinion expression to deliberation: a critical analysis of the I propose to the government deliberative e-tool. Ljubljana: Slovensko politološko društvo

To live together separately?: diverse roles of computer technology in Slovenian households: paper presented at *The 61st Annual ICA Conference, Boston, 26 - 30 May.*

2012 New class boundaries between media audiences? Class, cultural consumption and media culture in Slovenia: *ECREA 2012, 4th European Communication Conference, 24-27 Oct., Istanbul*

The biases of the internet and power constraints for online audiences: paper presented at *the 30th EURICOM Communication & Culture Colloquium, Piran, November 16-17.*

2015 Training citizens in populist participatory digital culture? *CEECOM, Zagreb, June 12-14.*

Digital citizenship as multiple political participation? : predictors of digital political participation in Slovenia : presentation at the IPSA's RC 10, RC 22 and RC 34 Conference, Rovinj, 2 - 3 October

What kind of participatory digital culture and for whom?: political institutions and young citizens in Slovenia : presentation at the Communication and Democracy ECREA Conference, 9 - 10 October, *Copenhagen*

Membership in professional and scientific associations

2008- member of professional board in the Institute for e-participation

2000- member of Slovenian communication association

2009- member of Slovenian sociological association

2009- member of ECREA

2011- member of ICA

Rektor
Univerze v Ljubljani
Ljubljana, 23. 12. 2014

Univerza v Ljubljani

Univerza v Ljubljani
Ljubljana, 23. 12. 2014
Številka: 024-167/2014
Datum: Ljubljana, 23. 12. 2014

Številka: 024-167/2014
Datum: Ljubljana, 23. 12. 2014

Na podlagi Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS št. 67/1993 in spremembe, dopolnitve ter popravki, v nadaljevanju ZViS), 47. in 211. člena Statuta Univerze v Ljubljani z dne 21. 12. 2004 (Ur. l. RS št. 8/2005 in spremembe, dopolnitve ter popravki), Meni za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev ter sodelavcev Univerze v Ljubljani z dne 25. 10. 2011 (in spremembi z dne 24. 4. 2012 in 21. 10. 2014) ter na podlagi sklepa 13. seje Senata Univerze v Ljubljani z dne 23. 12. 2014 izdajam

ODLOČBO O IZVOLITVI V NAZIV REDNA PROFESORICA

izr. prof. dr. Tanja Oblak Črnič, univ. dipl. soc., rojena 16. 12. 1973, je izvoljena v naziv redna profesorica za področje komunikologija, za neomejeno dobo

Obrazložitev

izr. prof. dr. Tanja Oblak Črnič, univ. dipl. soc., je dne 22. 11. 2013 vložila vlogo za izvolitev v naziv redna profesorica za področje komunikologija. Vlogi je priložila bio- in bibliografske podatke

Dr. Tanja Oblak Črnič je zaposlena na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, od leta 2008 kot izredna profesorica za področje komunikologije. Doktorirala je leta 2001 na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Gostovala je na *University of California, Berkeley* (ZDA). Poročevalci: dva s Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani ter eden z *University of Helsinki, Helsinki* (Finska).

Znanstveno delo in bibliografija (142 točk): 41 bibliografskih enot, v mednarodnih revijah in monografijah je samostojno ali v soavtorstvu objavila 17 del, ki jim stroka priznava mednarodno relevantnost. V slovenski in mednarodni znanstveni javnosti velja za priznano raziskovalko na področju komunikologije.

Pedagoško delo (40 točk): mentorica ali somentorica pri 71 diplomah, 3 magisterjih, mentorica pri enem doktoratu.

Pravni pouk: Skladno z 59. členom ZViS se lahko zoper odločbo, izdano v postopku za izvolitev v naziv, sproži upravni spor v 30 dneh od prejema odločbe.

prof. dr. Ivan Svetlik
rektor

Odločbo prejmejo:

1. prof. dr. Tanja Oblak Črnič, Linhartova cesta 1, 1000 Ljubljana (vročitev po ZUP),
2. UL FDV,
3. Arhiv UL.

po pooblastilu št. 008-1/2015
prof. dr. Martin Čepić, prorektor

Prof. dr Sonja Tomović-Šundić

Rođena je 28.05.1964. godine u Beranama. Školske 1982/83. godine upisala je Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, smjer za filozofiju. Postdiplomske studije na Filozofskom fakultetu u Beogradu upisala 1987. godine i završila 1990. godine, a magistarski rad pod nazivom „Aristotelovo učenje o tragediji i njegov kasniji uticaj“ odbranila u junu 1990. Doktorsku disertaciju pod nazivom „Produktivna moć recepcije u savremenim teorijama“ odbranila 12.01.1999. na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

Iz oblasti antropologije, filozofije, estetike ima jedanaest stručnih knjiga i brojne tekstove objavljene u različitim naučnim publikacijama. Objavila je veliki broj članaka i priloga, učestvovala na brojnim domaćim i međunarodnim kongresima, simpozijumima i seminarima.

Stalni radni odnos zasnovala na Filozofskom fakultetu u Nikšiću 1989. godine. Za asistenta na Odsjeku za filozofiju i sociologiju Univerziteta Crne Gore izabrana 11.04.1996. godine.

U akademsko zvanje redovni profesor Univerziteta Crne Gore, za predmete: Politička antropologija, Estetika, Filozofija i Studije roda, izabrana 24.06.2010. godine. Od 01.07.2006. godine angažovana je na Fakultetu političkih nauka, gdje izvodi nastavu na više predmeta.

Bila je dekan je Fakulteta političkih nauka u Podgorici od 2010. do 2013. godine.

Stručna djelatnost

- Član autorskog tima i rukovodilac projekta „Problem vrijednosti“ u okviru naučno-istraživačkog projekta „Crna Gora u XX stoljeću - u eri kompetitivnosti“, CANU, 2009.
- Član odbora za pozorište i film, CANU
- Član odbora za filozofiju i sociologiju, CANU
- Član grupe za izradu etičkog kodeksa lokalnih službenika/ca, projekat OEBS-a, Savjeta Evrope
- Član Senata Univerziteta Crne Gore (2010-2013)
- Član komisije za dodjelu Trinaestojulske nagrade Republike Crne Gore (2008/09)
- Predsjednik komisije za dodjelu Devetnaestodecembarske nagrade Opštine Podgorica, (2008/09)
- Član Upravnog odbora Nansen dijalog centra i organizator škole dijalog-tolerancija (2008/09)
- Pozivno predavanje „Danilo Kiš, život i literatura“ u organizaciji ZAMTES-a, Kulturni centar, Pariz, 2009.

OBJAVLJENE KNJIGE, STUDIJE, MONOGRAFIJE

1. Tomović Sonja, *Problem recepcije u savremenim estetičkim teorijama*, KPZ, Podgorica, 1998. godina (knjiga 330 strana)
2. Tomović Sonja, *Njegoševo poetsko bogoslovljenje*, Stupovi, 1996. godine (studija 110 strana)
3. Tomović Sonja, *Od književnog djela ka čitaocu*, Stupovi, 1997. godine (knjiga 215 strana)
4. Tomović Sonja, *Ogledi i studije iz antropologije*, Zmaj, Novi Sad, 2004. godine (studija 208 strana)

5. Tomović Sonja, *Danilo Kiš, između Lovćena i Zida plača*, Zmaj, Novi Sad, 2004. godine (208 strana)
6. Tomović Sonja, *Njegoš pjesnik i mislilac*, Zmaj, Novi Sad, 2006. god (344 strana)
7. Tomović Sonja, *Književno-antropološki portreti*, CID, Podgorica (186 strana)
8. Tomović Sonja, *Petar I vladar crnogorski*, CID, Podgorica (146 strana)
9. Tomović Sonja, *Borhesov lavirint*, CDNK, 2009. (136 strana)
10. Tomović Sonja, *Etika ljudskih prava*, CDNK, 2010.
11. Tomović Sonja, *Identitet i vrijednosti*, CDNK 2011.

Radovi objavljeni u međunarodnim časopisima koji se ne nalaze u bazi podataka, a imaju redovnu međunarodnu distribuciju i rezime na stranom jeziku

1. Tomović Sonja, „Estetika istoka i zapada u djelu Orhana Pamuka“, Riječ, časopis za književnost, 1/2009, ISSN 0354-6039, str. 133-147.
2. Tomović Sonja, „Sokratovo pravo na slobodno mišljenje“, Luča, časopis za filozofiju, 2009, YU ISSN 0352, str. 1-28.

RADOVI OBJAVLJENI U DOMAĆIM ČASOPISIMA

1. Tomović Sonja, „Posljedice Svetog Petra: između samovolje i poslušanja“, Matica, časopis za društvena pitanja, nauku i kulturu, br. 32/33/2007, Podgorica, str. 197-250.
2. Tomović Sonja, „Pješčanik Danila Kiša“, Ars, časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja, br. 6/2009 YU ISSN 0252-6731, str. 1-18.
3. Tomović Sonja, „Književni svijet Milorada Pavića“, Riječ, časopis za nauku o jeziku i književnost X/1-2, (2004), str. 166-131.
4. Tomović Sonja, „Umjetnost je simbol“, ARS, časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja (2009), YU ISSN 0352-6731, str. 1-18.
5. Tomović Sonja, „Petar I, svetac i vladar“, Istorijski zapisi, br. LXXXIX, br. 1-4, 2006, ISSN 0353, str. 7-54.

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ

Ул. Цетинска бр. 2
П. факс 99
81000 ПОДГОРИЦА
ЦРНА ГОРА
Телефон: (020) 414-255
Факс: (020) 414-230
E-mail: rektor@ac.me

UNIVERSITY OF MONTENEGRO

Ul. Cetinjska br. 2
P.O. BOX 99
81 000 PODGORICA
MONTENEGRO
Phone: (+382) 20 414-255
Fax: (+382) 20 414-230
E-mail: rektor@ac.me

Број: 08-1104
Датум: 24.06.2010 г.

Ref: _____
Date: 29.06.2010
011 935

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG br. 60/03) i člana 18 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 24.06.2010. godine, donio je

**ODLUKU
O IZBORU U ZVANJE**

Dr **SONJA TOMOVIĆ** bira se u akademsko zvanje **redovni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: **Politička antropologija, Estetika, Filozofija i Studije roda**, na **Fakultetu političkih nauka**.

REKTOR

Prof. dr Predrag Miranović
Prof. dr Predrag Miranović